

INTERROGATING NOTIONS OF NATIONHOOD, NATION AND GLOBALISATION IN POSTCOLONIAL AFRICA: A TEXTUAL ANALYSIS OF FOUR AFRICAN NOVELS

Elda Hungwe

Lecturer in the Department of English and Communications

Chipo Hungwe

Lecturer in the Department of Human Resource Mangement

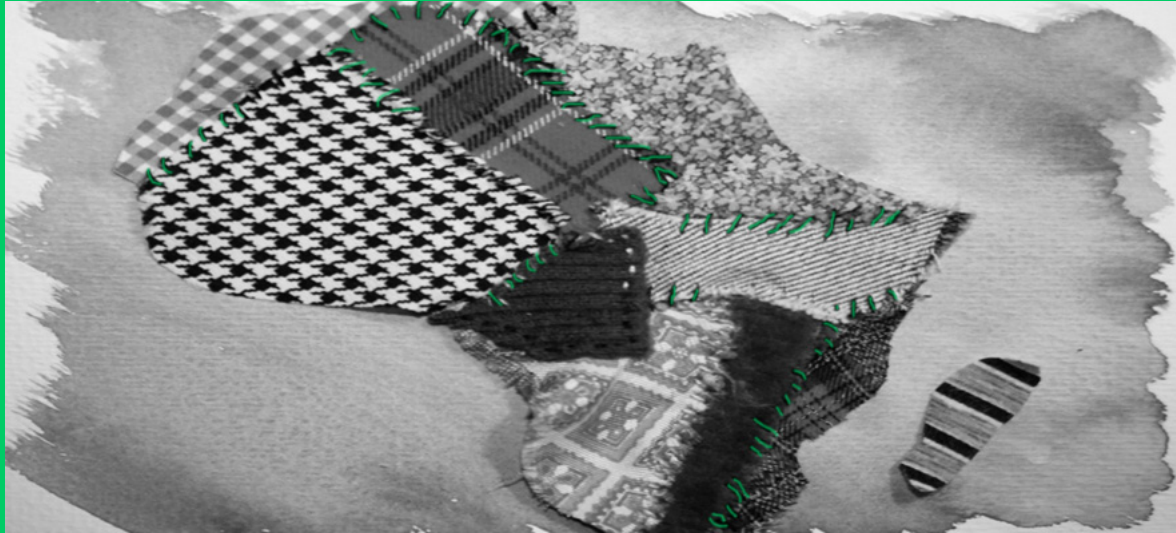
Midlands State University

Recommended citation || HUNGWE, Elda; HUNGWE, Chipo (2010): "Interrogating Notions of Nationhood, Nation and Globalisation in Postcolonial Africa: A Textual Analysis of Four African Novels" [online article], 452°F. *Electronic journal of theory of literature and comparative literature*, 2, 30-47 [Consulted on: dd / mm / yy], < <http://www.452f.com/index.php/en/elda-hungwe--chipo-hungwe.html> >.

Illustration || Mireia Martín

Article || Received on: 09/09/2009 | International Advisory Board's suitability: 13/11/2009 | Published on: 01/2010

License || Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 2.5 License.

Abstract || Through the analysis of Pepetela's *Mayombe*, Ngugi's *Petals of Blood*, Achebe's *Anthills of the Savannah* and *A Man of the People*, this article interrogates concepts of nationhood and nation in postcolonial Africa within the framework of the postcolonial theory. Postcolonial theory defies grand narratives such as the nation and nationhood, hence deconstructs such narratives as they are problematic. This study shows problems associated with definitions of a nation in which some members are sidelined. Also explored is the idea of nationalism and its importance in forming the nation. It is revealed that nationhood is problematic in post independent Africa even though nationalism served a critical role during decolonisation because variations are noted as differences in gender and ethnicity disturb nation building. Globalisation is also threatening, challenging and undermining the existence of nations.

Key-words || Pepetela | *Mayombe* | Ngugi | *Petals of Blood* | Achebe | *Anthills of the Savannah* | *A Man of the People* | Ethnicity | Gender | Globalisation | Nationhood | Nationalism | Postcoloniality.

0. Introduction

Ever since nations came on the scene and national identities began to be promoted as the prime focus of collective identification they have been associated with controversy and frequent upheaval as their limits have been questioned. When nation building was at its height, the meaning and purpose of nationhood was taken more or less for granted and nations were treated as providing a fixed context within which social processes could be examined and analysed. It was as if social relations occurred naturally within the boundaries of nations while political and diplomatic relations happened between them. An attempt to critically study the idea of nationhood is very important as clearly evidenced by the upsurge of nationalistic feeling and action and the continuing instability and political reorganization. New national divisions are appearing and questions of national identity seem to be taking a new relevance in the context of debates about ethnicity and new forms of political representation emerge both above and below the national level. It is within this view that it becomes imperative to interrogate the concept of nation/nationhood. This research employs textual criticism, a method applied to written source materials as objects of analysis (Jankowski and Jeven, 1991: 62).

This research is delimited to the colonial and postcolonial era. The colonial period is reflected in Pepetela's *Mayombe* which shows the economic marginalization, political subjugation as well as the reactions of the colonized people as they resist colonial rule. We note problems of the nation as it seeks to accommodate the individual and the ethnic groups that want to pursue their cultures without being imposed. Achebe's *Anthills of the Savanna* reveals how nationhood appears a specifically male prerogative. Conceptions of nationhood under globalization are put to question given the emergency of new multi-cultural and transnational identities which supersede the old national loyalties. This is highlighted in Ngugi's *Petals of Blood* and Achebe's *A Man of The People*.

0.1 Background of the Study and Literature Review

The nature of nationhood and national identity is clearly close to the heart of modern African societies because of the territorial demarcations made by European imperial forces during colonialism in the 1880s and 1890s. Industrialized Europe looked at Africa for the supply of raw materials; they also saw it as a possible market for their manufactured goods. Africa was also colonized as part of what Taylor (1984) called the struggle for supremacy in Europe. This was competition for control of European territories among European powers. Another reason why Europeans colonized Africa was that,

as white, they had to 'civilize' Africans. Parson (1998) highlights that by 1920 most of the states in the South, Central and East Africa had become colonies of direct rule. In West Africa there was indirect colonial rule, with some of their mining and farming areas exploited by capitalist companies. There was also the development and spread of European formal education in its disciplinary division and hierarchical organization providing the social as well as professional skills for the would-be post colonial elites. This education was provided only so far as to satisfy the colonialist need for local low level functionaries or to satisfy missionaries' consciences about their civilizing mission. However, a nationalist consciousness was evolved, which led to the formation of various national movements within Africa to fight against colonialism. This saw the liberation struggle which finally led to the independence of many African nations and states. The idea of nationhood was fostered in the struggle that won the liberation as African people identified themselves as a physical and psychological entity which existed in the form of a geographical location where cohesion subsisted amongst members who felt a sense of belonging, patriotism and pride.

There are two contrasting schools of thought that explain the development and origin of the nation, as revealed in Day and Thompson (2004). The two schools are the modernist and ethnicist. Modernists see the nation and nationalism as phenomena whose roots do not extend back beyond a period associated with the major socio-economic process of modernity such as industrialization, capitalism, the rise of the modern state and major related political changes, (Gellner, 1983). In contrast, ethnicists hold that nationalism has its roots in pre-modern ethnic identities. Antony Smith (1991) maintains that while nations may be modern their origins are not, but can be traced to earlier ethnies (named human populations with shared ancestry myths, history and culture having an association with a specific territory and a sense of solidarity). For Smith, the maxim is that the forces described by modernists transform these ethnies without destroying them.

Anderson (1991) argues that membership of a nation requires people to carry out an act of imagination through which they identify with others whom they will never actually meet or even see. This is possible under certain conditions with the recent arrival of print media, capable of uniting people across large stretches of time and space. Anderson describes how a population able to read the same newspapers or enjoying the same novels in the same language is at the same time capable of grasping "those who appear within them as inhabiting the same social world sharing a 'deep horizontal' comradeship" (1991: 16). Anderson (1983) cites sovereignty as another concept of nationhood. He examines especially the formation of nation states and nations in the Americas where each nation is

conceptualized as a sovereign power within its particular sphere of influences.

Regarding specific discourses of nationhood, Calhoun (1997) identifies ten distinctive properties. None of them are indispensable but together they form a pattern of interrelated concepts and assumptions that confer reality upon nations and people.

They include boundaries, indivisibility, sovereignty, legitimacy conferred by conformity with the interests of the people, popular mobilization and participation, direct individual membership, common culture, historic depth, common descent and territoriality. (4-5)

The discourse of nationalism helps determine the form in which nations are conceived. For example, according to Anderson (1991), they are thought of as bounded, sovereign and horizontally uniform regardless of the actual inequality and exploitation that may prevail in each. Concepts of nationhood shall be interrogated largely in the vein of the postcolonial theory. As a literary theory or critical approach, according to Ashcroft et al (1995), post colonial theory is an engagement with and contestation of colonialism's discourses, power structures and social hierarchies. The theory of postcoloniality defies the grand narratives or any clear definitions such as nation, nationhood, nationality and so on. The postcolonial theory is applied to describe colonial discourses' analysis to determine situations and experiences of the subaltern groups whether in the first or third world. The theory also interrogates knowledge constructions of the West and calls for a rethinking of the very terms by which this knowledge has been constructed by the West. The nation and nationalism are problematic in post independence even though nationalism served a critical role during decolonization.

1. Aims of the Study

The aims of this study are to establish the relevance of nationhood/nation in as far as nation building is concerned; also, to validate the conceptualization of nationhood/nation in the era of globalization and to locate the position of women in the nation and to justify their importance in nation building.

1.1 Towards the Construction of a Nation – An Analysis of Pepetela's *Mayombe* (1983)

Angola is abundant with natural resources; it has rich oil deposits and timber. The huge mineral deposits were the prime reason for the struggle for military, territorial, commercial and political control of this land. Van De Waals (1993) reveals that by the end of the

nineteenth century, Angola was recognized in international circles as part of Portugal's colonial empire. Independent kingdoms of the interior were therefore subjugated as Portuguese farmers settled. Shortage of labor restrained economic development thus forced labor became an integral part of the Portuguese policy. As part of the colonial package, the Portuguese developed a policy of assimilation which was also used by the French. Assimilation as a colonial administration policy encouraged the destruction of the African socio-economic-political structures, that is, it urged the total obliteration of anything African only to be supplanted with the metropolitan structures. The major aim of assimilation was to engender a black Frenchman or black Portuguese. Tidy and Leeming (2005) assert that French assimilation went as far as treating French colonies as an extension of France. In reality, assimilation was the rejection of all that embodied the African. However, the Portuguese did not extend the privileges of assimilation to all but only targeted the elite, a small clique of intellectuals who ironically were to discern the hypocrisy of the Portuguese policy. This led to the development of nationalist consciousness which culminated in the armed struggle against colonial forces. The People's Movement for the Liberation of Angola (MPLA), according to Van Der Waals, stressed that Portuguese colonialism could only be defeated by an all out struggle waged by a unified front of anti-imperialist forces in Angola. This required that the Angolan people mobilized and fought on all fronts in order to weaken Portuguese imperialism to make Angola an independent country.

It is within this brief background that Pepetela (1983), a former guerrilla in Angola, writes from experience of the armed revolution as he fights to liberate his nation. He does not want to be identified from a racial point of view. He chose his war name to show his identification with the objectives of the Angolan revolution. The guerrillas are part of the MPLA liberation movement and the enemy is the International Police for the Defense of the State (PIDE) of colonial. Pepetela was a scholar who believed in the Marxist ideology. He was inclined towards the peasants and workers. The white colonial masters had monopolized the means of production and reduced the native Africans into wage earning labourers. The relationship between these two classes was both a racial and exploitative one.

The idea of a nation has enabled postcolonial societies to invent a self image throughout which they could act to liberate themselves from imperialist's oppression. Wallerstein (Haralambos and Holborn: 2005) argues that colonialists led to the division of Africa into sovereign states. These states often contain diverse groups of people, for example, in Mayombe there are diverse groups of people like Kikongo, Kimbundu, Fiote and Umbundu. Nationalism is therefore recognized for its important psychological dimension of bringing people together. Calhoun (1997: 99) describes the social construction

of nations where he cites that nations exist only when their members understand themselves through the discursive framework of national identity. They are commonly forged in the struggle carried out by some members of the nation in the making to get others to recognize its genuine nation-ness. For example, the MPLA in *Mayombe* to a greater extent succeeded to win the people. It scored a number of victories in terms of mobilization, political consciousness, courage and civilian support, which is the duty of the Commissar, Joao. We realize that the strength of the mass or the collective is greater than the individual parts. We note the co-ordination between guerrillas and the civilians who would provide guerrillas with information. 'Fearless' actually acknowledges the working class, joining the struggle as an indicator that they are winning. In the creation of a nation, national identity is very important. In *Mayombe* this is realized through the conscientisation of the mass by the Commissar.

Portrayed in *Mayombe* is a diverse mix of people who consider themselves a nation. There are different ethnic groups, the Kikongo, Kimbundu and Umbundu and it is the nationalistic ideology which serves as emotional glue. Thierme (2003) views nationalism as an ideology which affirms the autonomy of the nation state and is usually represented by political movements that seek to achieve national unity or, in this case, from colonialism, independence from colonial rule. For most African states under colonial rule, like Angola portrayed in *Mayombe*, nationalism becomes an important tool for gaining independence from imperialists and external rule.

Appaiah (1992) asserts that identity is a product of history and that every human identity is constructed by society and is historical. *Mayombe*, however, reveals that sharing the same history of colonialism is not the same as sharing the same identity. In the text, it becomes clear that there is no one identity for a people as we meet freedom fighters (the MPLA). The novel discusses the tensions within this national liberation movement which included people from all ethnic groups in Angola, Kikongo in the North, Kimbundu in the centre, Umbundu in the South and some who are detribalized. What loosely unites these freedom fighters in *Mayombe* is the nationalistic ideology, the need for freedom for the liberation of Angola.

From the beginning, ethnic differences which characterize the freedom fighters threaten the struggle for the independence of Angola. It is a struggle rocked by suspicion of each other and hate. The Operation's Chief, together with New World, Ekuikui and Miracle, all suspect Struggle of being a sell-out. Also, they do not trust the Commander, Fearless as he is Kikongo and they are Kimbundu. The command itself is divided by tribalism and ambition. Thus, in this national struggle, according to Basil Davidson (1992), the struggle to transform colonial territories, the wealth of ethnic cultures is found to

be both distracting and hard to absorb, hence the fall back into the colonial mentality of regarding it as tribalism. Tribalism is portrayed as a dangerous yet realistic ideology which threatens the success of nationalistic consciousness. For example, the Commander asked for volunteers to look for Muatianvua when he did not show up after the retreat. No one volunteered because he (Muatianvua) was detribalized.

Nationalism becomes problematic as an artificial construct. This is reflected by Theory, a mulatto who is an embodiment of hybridity. His voice in *Mayombe* confronts essentialism, hence the nation state becomes a political construct which ignores the ethnic diversity in Africa. There is no homogeneous African identity. The question that arises is “Can these contentious voices be harmonized?” Tarrow (2000) asserts that the nation is sustained as well through both reactive and proactive measures. Nationalistic ideologies can serve as “emotional glue” when there is no threat from outside or when threat does not appear imminent through regular exercises of solidarity which became accepted by members of a nation as natural.

The other problem highlighted in *Mayombe* with regards to the creation of a nation and nationalism is the diversity of missions. The guerrillas tend to embark on personal missions in the name of a nation. The nationalistic ideology claims that all guerrillas are fighting for liberation, one therefore tends to question “Whose liberation?” Everyone has his personal interests. For example, the Operation’s Chief is fighting in Cabinda so that his own territory would have few enemies. Theory’s mission is to find acceptance in a world where racial hybrids are not recognized and the mission of the guerrillas is to establish peace, independence and social equity in Angola. They therefore designed means and methods to attain their goal which included the armed struggle.

Mayombe also hints on the question of belonging especially towards the construction of a nation. Classical theorists of nationalism reify a nation as a unified and culturally homogeneous entity formed in Smith’s (1998) case around an ethnic core. This is being subjected to growing criticism by social theorists who stress that the nation is always subject to contestation especially about who belongs to it. Theory brings in this dimension. His commitment to the struggle is not so much of a developed inner consciousness; it is a result of an external driving force. He first defines himself by where he comes from to legitimize his cause. He is acknowledging that he is a colored person and as such he is suffering an identity crisis, he does not know where to belongs to, thus he says: “I carry in me the irreconcilable and that is my driving force” (Pepetela, 1983: 1). His mission is to find acceptance in a world where racial hybrids are not recognized. His method is to join the guerrillas. Theory is

challenging the myth of racism especially in as far as nation building is concerned. This element destroys the essential sameness of the people and by fighting on the lacks' side, Theory is proving the point that color difference does not matter. He is demystifying race to prove that what must be regarded as a parameter of national identity is not race; identity must be equal to shared consciousness. He identifies with Gabela, a place where he comes from which is a material reality which credits him hundred percent citizenship of Angola.

The problem is that all guerrillas do not look at this shared consciousness. He therefore is prepared to endure physical and spiritual pain and even death, fighting for Angola and its inhabitants hence his refusal to return to the base to recover his injured knee. He has made a choice to abandon his family in order to prove his identity. Theory therefore demystifies the concept of race in the nation. The main thrust is that while it is ideal to live in social groups, it should be remembered that human beings are complex even as individuals.

The aspect of regarding a nation as homogeneous brings in connotations of equality and this conceals important differences amongst people as reflected in the novel. Pepetela's argument is that there is need to transcend ethnic boundaries of the homogeneous nature of the definition of a nation from a western point of view. At the same time, *Mayombe* stresses the idea of a nation as being important in the fight against colonialism. The idea of a nation has been adopted as foci of resistance to colonialism by most African people. People were taken to be one as they fought during the liberation struggle, but even as they fought, differences continued to emerge.

The picture of a nation portrayed at the end demonstrates the value of the syncretism of the collective which is brought about by Fearless's death. He is buried together with Struggle in the same pit, which reflects that a commander and a soldier are one in a revolution. The death of Fearless leads to the development of a nationalist consciousness that transcends barriers of narrow tribalism and individualism which ultimately result in the formation of a nation where individuals participate as a collective.

Miller (Day and Thompson, 1995: 6) considers nations to be created and sustained by active processes of thought and interchange among relevant body of people. Hence a nation is a form of community whose values and identity are the subject of ongoing negotiation and reflection. Such practices (nationalism) are designed to operate, to bring together large numbers of people into a new kind of consciousness and collective identity. The discourse of nationalism conclusively helps determine the form in which nations are conceived. It is within this vein that Brubaker (Day and Thompson, 2004: 11) suggests to start to think less in terms of how nations develop and

instead concentrate on the various ways the nation as a category is involved, institutionalized and more generally used as a cognitive frame.

1.2 Panacea to Africa's Political Challenges: *Dephallicising the Nation in Achebe's Anthills of the Savannah*

Pepetela's account makes nationalism appear an exclusively male pre-occupation whereas women's lives are said to centre elsewhere. The liberation movement fighting in *Mayombe* consists of men while females are seen to play minor roles like teaching. Nationhood in this case appears as a specifically male prerogative since it is being associated with terms like liberation, colonialism and nationalism which are masculine, as it is associated with violence, penetration, invasion, and it is the male guerrilla that is seen to protect the (feminine) nation. Achebe's (1987) *Anthills of the Savannah* dephallicises the nation and reflects the extent to which this is manifest in postcolonial Africa. Achebe reflects how these masculine aspects promote corruption, selfishness and greed which give birth to issues of bad governance, denial of rights as well as military coups which are violent. Achebe is therefore disregarding this concept of a nation in *Anthills of the Savannah*.

The novel is set in a fictional West African state called Kangan, which is ruled by dictatorial president with a military background. He rules the country with a tight grip and a rather corrupt government and there appears to be no parliament. Masculinities of postcolonial Africa were largely a mimic of their colonial masters. Sam rules with an iron fist and tramples on everyone in his cabinet but it becomes ironic when he is soft and jelly when dealing with a white female journalist.

Nationalist movements rarely take women's situation as their point of departure. On the contrary, nationalism often suppresses women's concerns or puts them aside until the more important issues of the nation's fate are decided. Hence Enlore (Molande, 2004: 44) concludes that nationalism typically springs from "masculinised memory, masculinised humiliation and masculinised hope." Achebe therefore is challenging the masculinised nation which fails as it is always associated with coups and political unrest.

Beatrice in *Anthills of the Savannah*, therefore, openly challenges male chauvinism when she says "that every woman wants a man to complete her is a piece of male chauvinism bullshit I had completely rejected before I knew there was anything like the Women's Lib" (Achebe, 1987: 88).

Ikem also questions the oppression of women. He seeks to offer background information against the oppression of women and he attacks chauvinistic ideas that women are inferior. He acknowledges women especially in as far as nation building is concerned. Beatrice is a woman that evolves as a symbol of development from childhood. She is also a symbol of hope in terms of the political situation in Kangan hence making the apt naming in vernacular image seem valid for the emancipation of women in society. Amaechina, Elewa's child, becomes a symbol of hope in the advance of the political situation in Kangan and in women as the possible hope in the reigning political status quo in the Kangan government.

Achebe's *Anthills of the Savannah* eventually re-valorises women. Beatrice inhabits the postcolonial world of Kangan as a Senior Assistant Secretary in the Ministry of Finance and the only person in the service with first class honours degree in English. She therefore represents a small minority of women in a lopsided system in which African men received a well rounded education while, like in the mid-nineteenth century, African women received only utilitarian cosmetic skills in domestic science centres. Having transcended these barriers and the prevailing patriarchal European conception of women's purely domestic life, Beatrice earns respect from her male counterparts and joins the revolutionary elite combating the oppression inflicted by a military dictatorship.

Achebe's view of women is also reflected through the names Nwanyibuife ("A female is also something") and Amaechina ("May the path never close"). Achebe's vision is that females are equal stakeholders in the nation as males; therefore, they should be viewed as interested parties and responsible participants in the road to self redemption. Achebe advocates for the inclusion of females in the nation. When they have been given their rightful place then the road to self redemption and recovery may never close.

Anthills of the Savannah shows that women will be forerunners in the journey towards recovery but with the youths, workers, peasants as trusted lieutenants. The military will come though at a lower level. All these people represent various social groups showing Achebe's social vision of populist inclusiveness that is the inclusion of all social class in matters of the state with the female on the forefront in the road to freedom. Beatrice fractures the post independent masculinity which is not influenced by feminine attitude. The feminine narrative represented by Beatrice comes in as a counter narrative, she stands up to Sam, the President and refuses to be used and dominated. She also appears to be one of the forces who can stand up against the government. The feminine principle therefore comes in to mend the damage done by the failure of this ultra-masculine nation. Order is being restored by women; hence femininity is important in building

the nation. Achebe therefore hints that the masculine nation is not the ideal.

Morokvasic (Day and Thompson, 2004) concedes that women often embody the nation, and that they are bearers of its honour and love. In nationalist discourse a woman is either the mother of the nation, or the sex object. She is either a protector and regenerator of the collective, or a possession of the collective. These symbolic images have been used by the media in getting the nation ready to face the enemy. The nation is gendered therefore at its very core and masculinity was the foundation of the nation. Emphasis is placed upon women's reproductive role in the formation of the nation and national consciousness. On the other hand, this is a biological contribution; women are the mother of the nation who produces its next generation. Constructions of nationhood usually involve specific notions of both manhood and womanhood. In this case gender is imbedded in the very meaning of nation, what is to be national, how members of a nation should behave. Achebe's sentiments are seen to differ and conflict through Beatrice when she opens Ikem's eyes by telling him that his politics and his knowledge "... has no clear role for women in his political thinking and he doesn't seem able to understand it" (Achebe, 1987: 91). This is also highlighted in Ngugi's (1997) female character Wanja in *Petals of Blood* and Wariinga in *Devil of the Cross* (1982), who are playing active roles in their nation's histories by resisting being pushed or tempted into accepting subservient, degrading or decorative roles.

Equipped with education, resilience and the will to survive, females are placing no limitation on their capabilities and Achebe expresses the urgent need for strong female voices in African societies. He truly believes that "as the world crushes around Man's ears, Woman in her supremacy will decent and sweep the shards together" (Achebe: 89).

1.3 Globalization - a threat to the Nation/Nationhood: An interrogation of Ngugi's *Petals of Blood* and Achebe's *A Man of the People*.

The two novelists, Achebe and Ngugi, interrogate the nation and acknowledge that all certainties about it should now be suspected. The global sensibilities of all the major witnesses remain muted and submerged in the novelist's need to imagine the nation as geographic and culturally integrated space. The two authors confront globalization as a threat to the nation's integrity since nationalism places a nation at the centre of its concerns and seeks to promote national autonomy, national unity and national identity (Smith, 2001). Emenyonu (2006) contends that the nation still exists in consciousness as stored memories that may shape people's responses to the new space.

Globalization makes political borders increasingly irrelevant as it transcends mental as well as physical barriers. Harvey's (1989) notion of time-space compression has become influential in making sense of globalization. For Harvey, the world shrinks as a consequence of technological innovations enabling people and commodities to travel more quickly than hitherto, and reducing distance as an obstacle to communication. These technological advances facilitate the increased interconnectedness that constitutes a core component of discussions of globalization. For some, the age of nation-state is already passing. Held (Day and Thompson, 1994) argues that while national governments remain significant actors, they are no longer the principal form of governance or authority. For example, a wide range of transnational actors now play important roles in global politics including multi-national corporations, global social movements and transnational bodies as the World Trade Organization and the United Nations. However, Holton (1998) holds that the appeal of nationhood and the idea of the nation-state are far from diminishing referring to the robustness and persistence of national identity and nation-focused sentiments. In doing so, he shows how globalization and nationalism often understood as mutually oppositional are not necessarily so. Thus, members of diasporan population may perceive themselves as belonging to a global community retaining links with their national homeland, while also holding citizenship of their adopted community. Furthermore, Vhutuza and Ngoshi (2008) contend that nationalism will continue to exist as long as mankind lives, and forms associations to question injustices in societies. This is supported by Smith (1998) who also contends that the loss of sovereignty does not necessarily entail the withering away of nationalism. Although this is threatened by globalization people keep identifying at national levels through for example, national days as Independence Day in Zimbabwe. There are also solid political reasons why the nation state continues to be a key actor in establishing the economic, political and social conditions necessary for economic growth and for attracting foreign capital. Therefore the appeal of nationhood is far from diminishing due to the robustness and persistence of national identity and nation-focused sentiments.

The old Ilmorog in *Petals of Blood* is destroyed by "progress". Ngugi places the four characters, Munira, Abdullah, Wanja and Karega in remote Ilmorog now inhabited only by those too old, the young and feeble. A few Ilmorog's older residents such as Wanja's grandmother, Nyakinyua, offer residual memories of the village's former glory. She laments the old Ilmorog whereas Mzigo, Chui and Kimeria are referred to as having

built Ilmorog from a tiny nineteenth century village reminiscent of the days of Krapf and Rebman into a modern industrial town that even generations born after Gagarin and Armstrong will be proud to visit... (Ngugi: 5)

When a persistent drought threatens the very survival of the village's residents Karega suggests a delegation travel to Nairobi to appeal for assistance from their Member of Parliament. Ngugi uses the delegation's reception in Nairobi to reveal the hypocrisy of various elite-run institutions in postcolonial Kenya. After the pivotal Ilmorog delegation village to the national capital, *Petals of Blood* relates the destruction wrought to the old village by progress. The village is soon visited by increasing intrusion from the city, a church, a police station, the African economic bank and eventually the Trans Africa highway. The new Ilmorog becomes a better town, complete with all urban vices, led by the most despicable of selfish exploiters such as Kimeria, Mzingo and Chui. *Petals of Blood* is written after forces of colonialism have been defeated in Kenya.

Chui betrays his people all of a sudden; he does not want to learn anything African such as African history, and African literature. But for anything, there has to be a centre, from which to study, experiences differ so there is no homogeneity especially in as far as culture is concerned. Ngugi therefore attacks universalism and wants African unique elements to be identified and not to be clouded by globalization or universalism. Ngugi appropriates that there is a black experience and blacks have to be in control of their own affairs. Politics, business and education are the major factors that strangle Ilmorog because they are imbued with ideological complexities that elude most of the characters at first.

When Wanja allows herself to be attracted by Western values, she becomes a prostitute only to acquire beauty, dignity and wholesome by returning to be a peasant at the end. Nyakunyua is the memory bank of the people, the repository of her people's history and her memory goes back to the time of the first resistance against colonialism. She is the link with the orator of the past, thus informs the young generation. The old informs the young as they are memory banks of history, so even in the face of globalization they are able to face and challenge it because they remain connected to their past. She even teaches the people of Ilmorog how to brew Theng'eta an inspirational drink within the culture so that people remain connected to their past and together they make up a collective experience. The aspect of history becomes a memory bank of the people and people draw lessons and it provides link and anchorage which people can forge ahead into the future. Thus we have in *Petals of Blood* communal voices coming together to narrate their experiences through different voices like Wanja, Munira and Karega.

The bourgeoisie represent the reactionary forces set in to kill the people's initiatives; for example MP Nderi turns Theng'eta into a commercial brew getting the sole license to produce it himself. The transnational highway also passes through Ilmorog thus providing a pathway of exploitation. Fanon (1963) discusses the unpreparedness of the educated class, the lack of practical links between them and the masses of the people. For example, MP Nderi rarely interacts with his constituency as MP. The national middle class are said to be in a predicament as they try to replace the bourgeoisie of the mother country. Instead of focusing on production and development of their constituency, they are concentrated in the capital accumulating wealth. Chief Nanga and Nderi are never in touch with their people but are popular for their wealth, big spacious houses, expensive cars and expensive lifestyles. Their psychology is that of the business man. MP Nanga for example, wants the road that passes through his village to be tarred because he had purchased ten buses. Therefore the bourgeoisie becomes the tool of capitalism and fail to be fruitful in their nation.

Globalization exploits, denigrates and humiliates Africa in the same way slavery and colonialism did. This is reflected by Ngugi in *Petals of Blood* where a road that had once been a railway line joining Ilmorog to Runaini carrying wood, charcoal and wattle barks from Ilmorog forests had eaten the forest and after accomplishing their tasks the two rails were removed and the ground became a road. Foreign companies therefore exhaust resources and leave when they find no more use, thus humiliating and denigrating Africa.

Transnational companies have become powerful organizations which try to control the global economy while nation states feel compelled to offer a competitive environment to attract investment. In *A Man of the People*, the government had maintained to promote local industry and the Minister of Foreign Trade announced a twenty percent rise in import duties on certain types of textile goods but the firm of the British Amalgamated took steps to bring in three shiploads of textiles (Achebe, 1966: 99). Thus, globalization has used one chief weapon to incorporate the Third World into the global world through neo-liberal policies.

McLuhan (1960) argues that the world market is expanding to exclude localism and nationalism and that people's consciousness has been globalised. In *A Man of the People* the elite put on expensive robes made from European wool material with tags written "100% wool made in England" (Achebe: 1966: 64). The youth wore "Italian type shoes and tight trousers and girls wore lipstick and hair stretched with hot iron" (Achebe: 94). There is also consumption of global food like coca-cola and hamburgers. The experience of colonial domination

shows that in the effort to perpetuate exploitation, it also provokes and develops cultural alienation of a part of the population either by assimilation of the indigenous people or by creating a social gap between the indigenous elite and the popular masses. As a result of the divisions within society it happens that a considerable part of the population notably assimilates the colonizer's morality and considers itself culturally superior to its own people and looks down upon their cultural values. This is consolidated by increase in the social privileges of the alienated group. MP Nderi in *A Man of the People* enjoys these privileges. Ministers' residences are very huge with seven bedrooms and seven bathrooms. His children attend a foreign school and can hardly speak their local African Language. Nderi represents the corruption and greed of Kenya's political, economic and social elite who, after the struggle for freedom from the British rule have not returned wealth of the land to its people but rather perpetrates the social injustice and economic inequality; features of colonial aggression.

Globalization can also be charged of promising empty shells. Ruigrok and van Tulder (1995) argue that many governments and global financial institutions like the World Bank and IMF as well as transnational companies claim that globalization will ultimately improve the lives of people all over the world. They argue that globalization is the best thing that could happen to a developing country and that opening up trade and markets as part of globalization will lead to prosperity everywhere. It promises a better tomorrow and harmony between the people of the world who will all benefit from greater economic efficiency and increased world in the long run. These assumptions are contradicted by the evidence in *Petals of Blood* where in the guise of development, peasants had been lured into taking loans to fence off their land and buying imported fertilizer. However, the majority failed to pay off their loans resulting in confiscation of their pieces of land which were later sold off leaving the peasants landless, thus failure to benefit or even improve in the face of globalization.

The effects of globalization especially on the elite are emphasized when Odili says that:

a man who has just come in from the rain and dried his body and put on dry clothes is more reluctant to go out again than another who has been indoors the whole time. The trouble with our new nation as I saw it then... was that none of us had been indoors long enough to be able to say to heel with it. We had all been in the rain together until yesterday (Ngugi: 37).

He goes on to talk about how a handful of his group of people become the smart and the lucky and how they had scrambled to the one shelter their former rulers left and taken it over. The above metaphor is very powerful and the point is that a person who goes from having nothing like Nanga, to having everything is going to be more reluctant to go back to having nothing, compared to someone that has had everything the whole time, thus making him more greedy to gain power and more defensive against giving up his power. Odili emphasizes that the new nation was never indoors but together in the rain and they desperately needed to experience little shelter. This shelter was a manifestation of globalization which encourages only a handful to benefit at the hands of the majority.

2. Conclusion

This article advances the view that the term nation is infested with acute weaknesses which stem from the definition itself. In *Mayombe*, it is emphasized that common imaginations can tie people together and nationalism is shown to have played a major role in fostering nationhood. The study reveals that nationhood is being threatened and undermined as the world becomes a global village that makes political borders irrelevant. Sovereignty is threatened as national governments become insignificant as they are no longer the principal form of authority. This paper also maintains that the discourse of a nation and nationhood which purport to engage everyone in a nation in the same way with the same degree of intensity does not fully reflect this equity as variations and differences are noted on the axis of gender where nations are mainly gendered.

Works Cited

- ACHEBE, C. (1966) *A Man of the People*. Harare, Baobab books.
- ACHEBE, C. (1987) *Anthills of the Savannah*. Johannesburg, Heinemann Educational Publishers.
- ANDERSON, B. (1991) *Imagined Communities: Reflections on the Original Spread of Nationalism*. London - New York, Verso.
- ASHCROFT, B., GRIFFITHS, G., TIFFIN H. (ed) (1995) *The Post Colonial Studies Reader*. London, Routledge.
- DAVIDSON, B. (1992) *The Blackman's Burden. Africa and the Curse of the Nation State*, London, James Currey.
- DAY, G. and THOMPSON, A. (2004) *Theorizing Nationalism*. New York, Pulgrave Macmillan.
- EMENYONU, E. (ed.) (2006) *New Directions in African Literature*. Oxford, James Currey Ltd.
- FANON, F. (1963) *The Wretched of the Earth*. London, Penguin Books.
- GELLNER, E. (1993) *Nations and Nationalism*, Ithaca, Cornell University Press.
- HOLTON R. (1998) "Globalization and the Nation State" in *International Journal of Comparative Sociology*, 33 (1-2), 81-100.
- MOLANDE, B. (2004) "Politics of Rewriting: What Did Achebe Really Do?" in *Journal of Humanities* No.18, 38-54.
- MC LUHAN, M. (1994) *Understanding the Media: The Extensions of Man*, London, Routledge.
- NGUGI Wa Thiong'o (1997) *Petals of Blood*. Johannesburg, Heinemann Publishers.
- PEPETELA (1983) *Mayombe*, Harare, Zimbabwe Publishing House.
- SMITH, A.D. (1998) *Nationalism and Modernism*. London, Routledge.
- THIERME J. (2003) *Postcolonial Studies*. New York, Oxford University Press.
- VAN DE WAALS, W.S (1993) *Portugal's War in Angola 1961-1974*. Rivona, Ashanti Publishing
- VHUTUZA E and Ngoshi, H (2008) "Nationalism or Supranationalism in the 21st Century?" in *African Integration Review* Vol. 2, No.1 January 2008, African Union Commission.

EXAMINANDO LAS NOCIONES DE CARÁCTER NACIONAL, NACIÓN Y GLOBALIZACIÓN EN EL ÁFRICA POSCOLONIAL: UN ANÁLISIS TEXTUAL DE CUATRO NOVELAS AFRICANAS #02

Elda Hungwe

«Lecturer» en el departamento de «English and Communications»

Chipo Hungwe

«Lecturer» en el departamento de «Human Resource Mangement»

Midlands State University

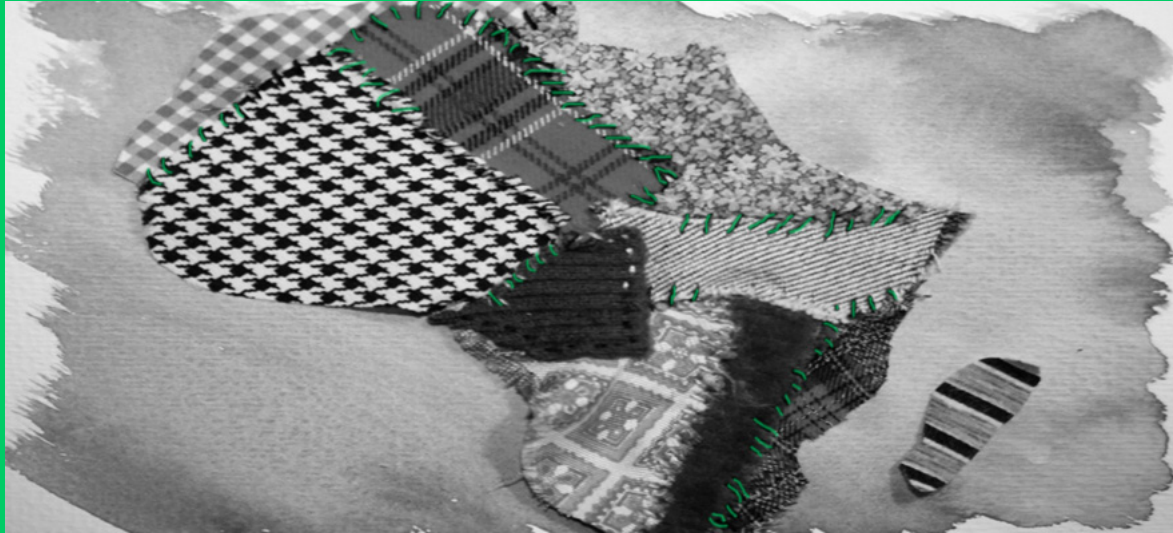
Cita recomendada || HUNGWE, Elda; HUNGWE, Chipo (2010): "Examinando las nociones de carácter nacional, nación y globalización en el África Poscolonial: Un análisis textual de cuatro novelas africanas" [artículo en línea], 452°F. Revista electrónica de teoría de la literatura y literatura comparada, 2, 30-47 [Fecha de consulta: dd/mm/aa], < <http://www.452f.com/index.php/es/elda-hungwe--chipo-hungwe.html> >.

Ilustración || Mireia Martín

Traducción || Alejandro Carantoña

Artículo || Recibido: 09/09/2009 | Apto Comité científico: 13/11/2009 | Publicado: 01/2010

Licencia || Licencia Reconocimiento-No comercial-Sin obras derivadas 3.0 de Creative Commons.

Resumen || Mediante el análisis de *Mayombe*, de Pepetela; de *Petals of Blood*, de Ngugi Wa Thiong'o; de *Anthills of the Savannah* y de *A Man of the People*, de Chinua Achebe, este artículo examina los conceptos de carácter nacional y de nación en el África poscolonial dentro del marco de la teoría poscolonial. Esta teoría escapa de las narraciones suntuosas, como las de nación y las de carácter nacional, y por ello las deconstruye en tanto que resultan problemáticas. Este estudio muestra los problemas ligados a las definiciones de nación en las que se margina a algunos miembros. También se explora la idea de nacionalismo y su importancia en la configuración de una nación. Se expone que el carácter nacional resulta problemático en el África post independiente (a pesar de que el nacionalismo desempeñó un papel esencial durante la descolonización), puesto que las variaciones que se perciben como diferencias de género y etnicidad suponen un problema para la construcción de una nación. La globalización también amenaza, cuestiona y debilita la existencia de las naciones.

Palabras clave || Pepetela | *Mayombe* | Ngugi | *Petals of blood* | Achebe | *Anthills of the savannah* | *Man of the people* | Etnicidad | Género | Globalización | Carácter nacional | Nacionalismo | Poscolonialidad.

Abstract || Through the analysis of Pepetela's *Mayombe*, Ngugi's *Petals of Blood*, Achebe's *Anthills of the Savannah* and *A Man of the People*, this article interrogates concepts of nationhood and nation in postcolonial Africa within the framework of the postcolonial theory. Postcolonial theory defies grand narratives such as the nation and nationhood, hence deconstructs such narratives as they are problematic. This study shows problems associated with definitions of a nation in which some members are sidelined. Also explored is the idea of nationalism and its importance in forming the nation. It is revealed that nationhood is problematic in post independent Africa even though nationalism served a critical role during decolonisation because variations are noted as differences in gender and ethnicity disturb nation building. Globalisation is also threatening, challenging and undermining the existence of nations.

Key-words || Pepetela | *Mayombe* | Ngugi | *Petals of Blood* | Achebe | *Anthills of the Savannah* | *A Man of the People* | Ethnicity | Gender | Globalisation | Nationhood | Nationalism | Postcoloniality.

0. Introducción

Desde que surgieron las naciones y las identidades nacionales empezaron a afianzarse como foco principal de la identificación colectiva, estas han estado ligadas a la controversia y a los disturbios frecuentes en la medida en que sus límites se han visto cuestionados. Cuando la configuración nacional se encontraba en su punto álgido, el significado y el objetivo del carácter nacional se daban más o menos por hechos, y se consideraba que las naciones proporcionaban un contexto fijo dentro del cual podían estudiarse y analizarse los procesos sociales. Era como si las relaciones sociales se produjeran de manera natural dentro de los límites de las naciones, mientras que las relaciones diplomáticas y políticas se dieran entre ellos.

Resulta muy importante tratar de estudiar de manera crítica la idea de carácter nacional, tal y como queda evidenciado por el gran aumento del sentimiento y actos nacionalistas, así como de la inestabilidad y la reorganización política continuas. Aparecen nuevas divisiones nacionales y las cuestiones relativas a la identidad nacional parecen adquirir una nueva relevancia en el contexto de los debates en torno a la etnicidad y a las nuevas formas de representación política, tanto por encima como por debajo del nivel nacional. Es desde esta perspectiva desde la que se hace imperativo un examen del concepto de nación/ carácter nacional. Esta investigación emplea la crítica textual, un método aplicado a fuentes escritas como objetos de análisis (Jankowski y Jeven, 1991: 62).

Esta investigación se limita a la era colonial y poscolonial. El periodo colonial se ve reflejado en *Mayombe*, de Pepetela, que muestra la marginación económica y la subyugación política, así como la reacción del pueblo colonizado en su resistencia al poder colonizador; percibimos problemas relacionados con la nación cuando intenta integrar a grupos individuales y étnicos que tratan de mantener sus culturas sin imposiciones. *Anthills of the Savannah*, de Chinua Achebe, revela cómo el carácter nacional resulta ser una prerrogativa específicamente masculina. En el ámbito de la globalización, se cuestionan las concepciones de carácter nacional, dada la aparición de nuevas identidades multiculturales y transnacionales que reemplazan antiguas lealtades nacionales. Esto se pone de relieve en *Petals of Blood*, de Ngugi Wa Thiong'o, y en *A Man of The People*, de Achebe.

0.1. Contexto histórico y crítica literaria

La naturaleza del carácter nacional y de la identidad nacional se encuentra, claramente, cercana al corazón de las sociedades africanas modernas, debido a las demarcaciones territoriales establecidas por las fuerzas imperiales europeas durante el colonialismo de las dos últimas décadas del siglo XIX. La Europa industrializada miraba hacia África en busca del abastecimiento de materias primas, pero también la vio como posible mercado para sus productos manufacturados. Asimismo, África fue colonizada como parte de lo que Taylor (1984) llamó la lucha por la supremacía en Europa: se trataba de una competición por el control de

los territorios europeos entre las propias potencias.

Otro motivo por el que los europeos colonizaron África fue que creyeron que, como blancos, tenían que “civilizar” a los africanos. Parson (1998) apunta que, en 1920, la mayoría de los Estados de África central, oriental y del Sur se habían convertido en colonias con gobierno directo. En el África occidental existía un gobierno colonial indirecto, donde las compañías capitalistas explotaban algunas de sus zonas mineras y agrícolas. También se produjo un desarrollo y difusión de la educación formal europea en su división disciplinaria y organización jerárquica, inculcando los conocimientos sociales y profesionales a los que se convertirían en las élites poscoloniales. Esta educación solo se facilitaba para satisfacer la necesidad colonial de enseñar a los funcionarios nativos de bajo nivel, o para satisfacer la enseñanza de la conciencia de los misioneros con respecto a su labor civilizadora.

En cualquier caso, surgió una conciencia nacionalista que condujo a la formación, en África, de diversos movimientos nacionales de lucha contra el colonialismo, lo cual desencadenó una lucha por la liberación que, finalmente, condujo a la independencia de muchas naciones y Estados africanos. La idea de carácter nacional se vio promovida en la lucha que ganó la liberación en tanto en cuanto los africanos se identificaron como entidad física y psicológica que adoptó la forma de una localización geográfica donde se daba una cohesión entre los miembros que experimentaban un sentimiento de pertenencia, patriotismo y orgullo.

Existen dos escuelas de pensamiento contrapuestas que explican el desarrollo y origen de la nación, tal y como se expone en Day y Thompson (2004): se trata de las escuelas modernista y etnicista. Los modernistas ven la nación y el nacionalismo como fenómenos cuyas raíces no se remontan más allá de un periodo ligado a algún gran proceso de modernización socioeconómica, como la industrialización, el capitalismo, el surgimiento del Estado moderno y otros cambios políticos importantes relacionados (Gellner, 1983).

Por el contrario, los etnicistas sostienen que el nacionalismo tiene sus raíces en las identidades étnicas premodernas. Antony Smith (1991) mantiene que, si bien las naciones pueden ser modernas, sus orígenes no lo son, pero pueden remontarse a etnias anteriores (esto es, poblaciones que tienen una mitología, historia y cultura comunes y que poseen una unión con un territorio específico, así como un sentimiento de solidaridad). Para Smith, la máxima es que las fuerzas descritas por los modernistas transformen a estas etnias sin destruirlas.

Anderson (1991) argumenta que la pertenencia a una nación requiere que la gente lleve a cabo un acto de imaginación mediante el cual se identifican con otros a los que, en realidad, nunca llegarán a conocer o, incluso, ver. Esto es posible bajo determinadas condiciones, gracias a la reciente aparición de los medios de comunicación escritos, que son capaces de unir a la gente a través de amplias extensiones de tiempo y espacio. Anderson describe cómo una población capaz de leer los

mismos periódicos o disfrutar de las mismas novelas en una lengua común es, al mismo tiempo, capaz de comprender a “quienes de entre ellos resultan habitar el mismo mundo social compartiendo una afinidad “profundamente horizontal”” (1991: 16).

Anderson (1983) menciona la soberanía como otro concepto del carácter nacional. Este hace referencia, sobre todo, a la formación de Estados nacionales y de naciones en las Américas, donde cada nación se conceptualiza como un poder soberano dentro de su propia esfera de influencias.

Respecto a los discursos específicos del carácter nacional, Calhoun (1997) identifica diez propiedades distintivas. Ninguna de ellas resulta indispensable, pero en conjunto conforman un patrón de conceptos interrelacionados y de supuestos que confieren realidad a las naciones y pueblos.

Incluyen los límites, la indivisibilidad, la soberanía, la legitimidad conferida por la conformidad con los intereses populares, la movilización y la participación populares, la membresía individual directa, la cultura compartida, la profundidad histórica, la ascendencia común y la territorialidad. (4-5)

El discurso del nacionalismo ayuda a determinar la forma en que se conciben las naciones. Por ejemplo, según Anderson (1991), se piensa en ellas como unidas, soberanas y horizontalmente uniformes, a pesar de la desigualdad o explotación reales que podrían existir. Los conceptos de carácter nacional habrán de examinarse ampliamente siguiendo la línea de la teoría poscolonial. Como teoría literaria o perspectiva crítica, según Ashcroft *et al.* (1995), la teoría poscolonial constituye un compromiso con esta, así como una réplica hacia los discursos del colonialismo, las estructuras de poder y las jerarquías sociales. La teoría de la poscolonialidad hace frente a las narraciones suntuosas o a cualquier definición cristalina, como «nación», «carácter nacional», «nacionalidad», etc. Esta teoría se aplica para describir el análisis de los discursos coloniales con el fin de determinar situaciones y experiencias de grupos subalternos ya sea en el primer o en el tercer mundo. Dicha teoría también examina las construcciones de conocimiento occidentales y exige un replanteamiento de los propios términos con los que Occidente ha construido este conocimiento. La nación y el nacionalismo resultan problemáticos en la post independencia, a pesar de que el nacionalismo desempeñó un papel fundamental durante la descolonización.

1. Objetivos del estudio

Los objetivos de este estudio son establecer la relevancia del carácter nacional/nación en lo que respecta al proceso de configuración nacional, validar la conceptualización del carácter nacional/nación en la era de la globalización y situar la posición de la mujer en la nación así como justificar su importancia en el proceso de configuración nacional.

1.1. Hacia la construcción de una nación: un análisis de *Mayombe*, de Pepetela (1983)

Angola abunda en recursos naturales; posee madera y yacimientos petrolíferos muy ricos. Los grandes yacimientos minerales fueron el primer motivo por el que se originó una lucha por el control militar, territorial, comercial y político de esta tierra. Van der Waals (1993) expone que, a finales del siglo XIX, Angola era reconocida en los círculos internacionales como parte del imperio colonial portugués; los reinos independientes del interior fueron, por tanto, subyugados al instalarse allí granjeros portugueses. La falta de trabajo frenó el desarrollo económico, obligando a que el trabajo se convirtiera en parte integral de la política portuguesa: como parte del paquete colonial, los portugueses desarrollaron una política de asimilación que también fue utilizada por los franceses.

La asimilación, como política administrativa colonial, fomentó la destrucción de las estructuras socio-económico-políticas africanas, es decir, que hizo que se produjera una total destrucción de lo africano con el único fin de suplantarlo por estructuras metropolitanas. El objetivo principal de la asimilación era engendrar franceses o portugueses negros. Tidy y Leeming (2005) afirman que la asimilación francesa llegó al extremo de tratar las colonias francesas como una extensión de Francia. En realidad, la asimilación era el rechazo de todo lo que encarnaba lo africano. Sin embargo, los portugueses no extendieron los privilegios de la asimilación a todo el mundo, sino sólo a la élite, una camarilla de intelectuales que, irónicamente, eran capaces de distinguir la hipocresía de la política portuguesa. Esto llevó al desarrollo de una conciencia nacionalista que culminó con la lucha armada contra las fuerzas coloniales.

El Movimiento Popular de Liberación de Angola (MPLA, en sus siglas en portugués), según Van der Waals, hacía hincapié en que sólo se podría vencer al colonialismo portugués mediante una lucha masiva librada por un frente unificado de fuerzas antiimperialistas de Angola. Esto exigía que el pueblo angoleño se movilizara y luchara en todos los frentes con el objetivo de debilitar el imperialismo portugués y hacer de Angola un país independiente.

Es en el marco de este contexto preciso en el que Pepetela (1983), antiguo guerrillero de Angola, escribe desde la experiencia de la revolución armada mientras lucha por liberar a su nación. No quiere que se le identifique desde un punto de vista racial y elige su nombre de guerra para mostrar su identificación con los objetivos de la revolución angoleña. Las guerrillas forman parte del MPLA y el enemigo es la Policía Internacional para la Defensa del Estado (PIDE, en sus siglas en portugués) de los colonos.

Pepetela era un estudioso que comulgaba con la ideología marxista, sintiendo inclinación por los campesinos y trabajadores. Los mandatarios coloniales blancos habían monopolizado los medios de producción y reducido a los nativos africanos a trabajadores asalariados. La relación

entre estas dos clases era tanto racial como de explotación.

La idea de nación ha permitido a las sociedades poscoloniales inventar una imagen propia a través de la cual podían actuar para liberarse de la opresión imperialista. Wallerstein (Haralambos y Holborn, 2005) argumenta que los colonialistas hicieron que la división de África se convirtiera en Estados soberanos. Es habitual que estos Estados engloben a diversos grupos de personas, como por ejemplo en *Mayombe*, donde se encuentran los Kikongo, los Kimbundu, los Fiote y los Umbundu. Por lo tanto, el nacionalismo es valorado por su reseñable propiedad psicológica de unir a la gente.

Calhoun (1997: 99) describe la construcción social de las naciones cuando expone que las naciones solo existen cuando sus miembros se entienden a sí mismos mediante el marco discursivo de la identidad nacional, que, frecuentemente, se forja en la lucha que llevan a cabo algunos miembros de la nación tratando de lograr que otros reconozcan su auténtica condición nacional. Por ejemplo, el MPLA en *Mayombe* lograba, en mayor medida, conquistar a la gente y consiguió una serie de victorias en términos de movilización, concienciación política, valor y apoyo popular, labor de la que se ocupa el Comisario, Joao. Observamos que la fuerza del grupo o del colectivo es mayor que la de los individuos. Asimismo, nos damos cuenta de la coordinación entre guerrillas y civiles, que les proporcionan información. «Fearless» [Sin Miedo], de hecho, se identifica con la clase trabajadora, uniéndose a la lucha como muestra de que están ganando. En la creación de una nación, la identidad nacional es muy importante. En *Mayombe*, esto se pone de manifiesto en la concienciación colectiva que lleva a cabo el Comisario.

En *Mayombe* se retratan diversos tipos de personas que se consideran a sí mismos como una nación. Existen distintos grupos étnicos $\frac{3}{4}$ los Kikongo, los Kimbundu y los Umbundu $\frac{3}{4}$ y es la ideología nacionalista la que funciona como pegamento emocional. Thierme (2003) ve el nacionalismo como una ideología que afirma la autonomía del Estado nacional y que, frecuentemente, aparece representado por movimientos políticos que buscan alcanzar la unidad nacional o, en este caso, del colonialismo, la independencia del régimen colonial. Para la mayoría de los Estados africanos que se encuentran bajo regímenes coloniales, como la Angola retratada en *Mayombe*, el nacionalismo se convierte en una herramienta importante para alcanzar la independencia de los imperialistas y del gobierno exterior.

Appiah (1992) afirma que la identidad es un producto de la Historia y que la sociedad construye toda identidad humana, que es histórica. *Mayombe*, en cualquier caso, muestra que compartir la misma historia de colonialismo no es lo mismo que compartir la misma identidad. En el texto, se hace evidente que no existe una única identidad para la gente cuando se nos presenta a los luchadores libertarios (el MPLA). La novela habla de las tensiones de este movimiento de liberación nacional, que incluía a gente de todos los grupos étnicos de Angola, es decir, de los kikongo del Norte, los kimbundos del centro, los umbundu del sur y

otros que no provienen de ninguna tribu. Lo que indirectamente une a estas personas que luchan por la libertad en *Mayombe* es la ideología nacionalista, la necesidad de libertad para la liberación de Angola.

Desde el principio, las diferencias étnicas que caracterizan a los combatientes libertarios suponen una amenaza para la lucha por la independencia de Angola: se trata de una lucha sacudida por la sospecha mutua y el odio. El Jefe de Operaciones, junto con New World [Mundo Nuevo], Ekuiki y Miracle [Milagro] sospechan que Struggle [Lucha] es un traidor. Tampoco confían en el Comandante, Fearless [Sin Miedo], ya que es kikongo y ellos son kimbundos. El propio mando se ve dividido entre el tribalismo y la ambición. De esta forma, en esta lucha nacional, según Basil Davidson (1992), la lucha por transformar los territorios coloniales y la riqueza de las culturas étnicas resultan ser elementos de distracción y de difícil integración, y con ello el regreso a la mentalidad colonial de considerarlo propio del tribalismo. El tribalismo aparece como una ideología peligrosa aunque realista, que supone una amenaza para el éxito de la conciencia nacionalista. Por ejemplo, el Comandante pide voluntarios que busquen a Muatianvua cuando este no se presenta tras la retirada, y nadie se ofrece porque Muatianvua carece de tribu.

El nacionalismo se torna problemático en tanto que constructo artificial. Esto es reflejado por Theory [Teoría], un mulato que encarna lo híbrido. Su voz en *Mayombe* se enfrenta al esencialismo cuando el Estado nacional se convierte en un constructo político que ignora la diversidad étnica de África. No existe una identidad africana homogénea. La cuestión que se plantea es: «¿Pueden armonizarse estas voces en conflicto?» Tarrow (2000) afirma que la nación se sustenta tanto mediante medidas reactivas como proactivas. Las ideologías nacionalistas pueden servir como «pegamento emocional» cuando no existe una amenaza externa o cuando ésta no parece inminente, a través de ejercicios de solidaridad habituales que los miembros de una nación aceptan como naturales.

El otro problema que se pone de relieve en *Mayombe*, y que tiene que ver con la creación de una nación y con el nacionalismo, es la diversidad de misiones: las guerrillas tienden a embarcarse en misiones personales en nombre de una nación. La ideología nacionalista afirma que todas las guerrillas luchan por la liberación, lo cual lleva a preguntarse: «¿Por la liberación de quién?» Cada uno tiene sus propios intereses personales. Por ejemplo, el Jefe de Operaciones está luchando en Cabinda para que su propio territorio tenga menos enemigos. La misión de Theory [Teoría] es ser aceptado en un mundo donde no se reconocen las mezclas raciales; y la misión de las guerrillas es sentar la paz y establecer la independencia y la igualdad social en Angola. Eligieron, por lo tanto, una serie de medios y métodos para alcanzar su objetivo, incluyendo la lucha armada.

En *Mayombe* también se esboza la cuestión de la pertenencia, sobre todo, respecto a la construcción de una nación. Los teóricos clásicos del nacionalismo cosifican la nación como una entidad unificada y culturalmente homogénea establecida por Smith (1998) en torno a un

núcleo étnico. Los teóricos sociales están sometiendo esta noción a un número de críticas cada vez mayor que hacen hincapié en el hecho de que la nación siempre es objeto de contestación, especialmente para aquellos que pertenecen a ella. Esta es la perspectiva que aporta Theory [Teoría]. Su compromiso con la lucha no se trata tanto de una conciencia interior desarrollada, sino más bien de una fuerza externa. Primero, Theory [Teoría] se define mediante su procedencia para legitimar su causa. Reconoce que es una persona de color y que, como tal, sufre una crisis de identidad; no sabe a dónde pertenece, por lo que afirma: «Llevo en mí lo irreconciliable, y ese es mi motor» (Pepetela, 1983: 1): Su misión es encontrar la aceptación en un mundo donde no se reconocen las mezclas raciales. Su método es unirse a las guerrillas. Theory [Teoría] desafía al mito del racismo, sobre todo, en lo que se refiere al proceso de configuración nacional. Este elemento destruye la uniformidad esencial de las personas y, luchando al lado de los negros, Theory [Teoría] demuestra que la diferencia de color carece de importancia y desmitifica la raza con el fin de probar que lo que debe contemplarse como parámetro de identidad nacional no es la raza; la identidad debe equivaler a una conciencia compartida. Se identifica con Gabela, el lugar del que procede, que es una realidad material que le acredita como ciudadano 100% angoleño. El problema reside en que no todas las guerrillas se fijan en esta conciencia compartida, por lo que se le prepara para soportar el dolor físico y espiritual e, incluso, la muerte, en la lucha por Angola y sus habitantes; de ahí su negativa a volver a la base para curarse la rodilla herida. Ha elegido abandonar a su familia con el fin de demostrar su identidad. Theory [Teoría], por lo tanto, desmitifica el concepto de raza en la nación. La idea clave es que, mientras resulta ideal vivir en grupos sociales, no debe olvidarse que los seres humanos son complejos, incluso como individuos.

El aspecto de considerar una nación como algo homogéneo introduce connotaciones de igualdad, y eso esconde las diferencias importantes entre las personas, tal y como se refleja en la novela. La argumentación de Pepetela es que existe una necesidad de trascender los límites étnicos de la naturaleza homogénea respecto a la definición de una nación desde un punto de vista occidental. Al mismo tiempo, *Mayombe* hace hincapié en la importancia de la idea de nación en la lucha contra el colonialismo. La mayoría del pueblo africano adoptó la idea de nación como foco de resistencia al colonialismo. La gente formó una unidad en el transcurso de la lucha por la liberación pero, incluso mientras luchaban, las diferencias seguían surgiendo.

La imagen de una nación que se retrata al final exhibe el valor del sincretismo del colectivo que viene ocasionado por la muerte de Fearless [Sin Miedo]. Se le entierra junto con Struggle [Lucha] en la misma fosa, lo cual refleja que un comandante y un soldado conforman una unidad en la revolución. La muerte de Fearless [Sin Miedo] conduce al desarrollo de una conciencia nacionalista que trasciende las barreras de un tribalismo y un individualismo reducidos, que, a la larga, traen como consecuencia la configuración de una nación en la que los individuos participan como un colectivo.

Miller (Day y Thompson, 1995: 6) considera que las naciones se crean y mantienen mediante procesos de pensamiento activos, así como por intercambios entre un conjunto relevante de personas. Por lo tanto, una nación es un tipo de comunidad cuyos valores e identidad son objeto de negociaciones y reflexiones en curso. Estas prácticas (nacionalismo) se conciben para operar, para unir a un gran número de personas en un nuevo tipo de conciencia y de identidad colectiva. El discurso del nacionalismo definitivamente ayuda a determinar la forma en que se conciben las naciones. Es en este sentido en que Brubaker (Day y Thompson, 2004: 11) sugiere empezar a pensar menos en términos de cómo se desarrollan las naciones para concentrarse en las diversas formas en que la nación, como categoría, se implica, institucionaliza y se utiliza como marco cognitivo.

1.2. La panacea a los desafíos políticos de África: «Desfalizando» la nación en *Anthills of the Savannah*, de Chinua Achebe

El relato de Pepetela muestra el nacionalismo como una preocupación exclusivamente masculina, mientras que las vidas de las mujeres se centran en otros ámbitos. El movimiento de liberación que combate en *Mayombe* está formado por hombres, mientras que las mujeres aparecen desempeñando papeles de menor importancia, como la docencia. El carácter nacional, en este caso, aparece como prerrogativa específicamente masculina, puesto que se le asocia con términos como «liberación», «colonialismo» y «nacionalismo», que son masculinos, ya que se asocian con «violencia», «penetración» e «invasión», y se exhibe a la guerrilla masculina defendiendo la nación (femenina). *Anthills of the Savannah*, de Chinua Achebe (1987), «desfaliza» la nación y refleja hasta qué punto esto se manifiesta en el África poscolonial. Achebe expone cómo estos aspectos masculinos promueven la corrupción, el egoísmo y la avaricia, dando pie a problemas de mal gobierno, desaparición de derechos, así como a golpes militares. Achebe rechaza, por tanto, este concepto de nación en *Anthills of the Savannah*.

La novela está ambientada en un Estado ficticio del oeste de África llamado Kangan, gobernado por un presidente dictatorial con formación militar. Este dirige el país con firmeza y con un gobierno más bien corrupto, y parece carecer de Parlamento. Las masculinidades en el África poscolonial fueron, en gran medida, una imitación de sus maestros coloniales. Sam gobierna con mano de hierro y pisotea a todos los miembros de su gabinete, pero resulta irónico verle comportarse de forma amable y acaramelada cuando trata con una periodista blanca.

Los movimientos nacionalistas rara vez toman como punto de partida la situación de las mujeres. Al contrario, es frecuente que el nacionalismo suprima las preocupaciones de las mujeres o las deje de lado hasta que se decidan cuestiones más importantes para el devenir de la nación. De esta forma, Enlore (Molande, 2004: 44) concluye que el nacionalismo normalmente aflora de la «memoria masculinizada, la humillación masculinizada y la esperanza masculinizada». Así pues, Achebe desafía la nación masculinizada, la cual fracasa puesto que siempre se ve asociada a golpes de estado e inestabilidad política.

Beatrice, en *Anthills of the Savannah*, por lo tanto, desafía abiertamente el chovinismo masculino cuando afirma que «el que toda mujer quiera que un hombre la complete es un pedazo de mierda machista que había rechazado de plano antes de enterarme de que existiera algo como la liberación de la mujer» (Achebe, 1987: 88).

Ikem también cuestiona la opresión de las mujeres, buscando ofrecer información contra la opresión de la mujer y atacando las ideas machistas de que las mujeres son inferiores. Reconoce a la mujer, sobre todo, en lo que a la configuración nacional se refiere. Beatrice es una mujer que se convierte en símbolo de desarrollo de la infancia. También es un símbolo de esperanza en lo que respecta a la situación política de Kangan mostrando que un nombre apropiado dentro de la imagen vernácula resulta válido para la emancipación de la mujer en sociedad. Amaechina, la hija de Elewa, se convierte en un símbolo de esperanza para el avance de la situación política de Kangan y para las mujeres como posible esperanza para el actual *status quo* político del gobierno de Kangan.

Por lo tanto, *Anthills of the Savannah* revaloriza a la mujer. Beatrice habita en el mundo poscolonial de Kangan como Secretaria General del Ministro de Economía y es la única persona del servicio que tiene las máximas calificaciones de un título en lengua inglesa. Así pues, representa a una pequeña minoría de mujeres de un sistema cojo donde el hombre africano recibía una educación muy sólida mientras que, igual que a mediados del siglo XIX, la mujer africana sólo recibía nociones utilitarias de cosmética en centros de aprendizaje doméstico. Tras haber superado estos escollos y la establecida concepción patriarcal europea de la vida puramente doméstica de la mujer, Beatrice se gana el respeto de sus homólogos masculinos y se une a la élite revolucionaria que lucha contra la opresión infligida por una dictadura militar.

La visión de la mujer de Achebe también se refleja en los nombres Nwanyibuife («Una mujer también es algo») y Amaechina («Que el camino nunca se cierre»). La perspectiva de Achebe es que las mujeres, al igual que los hombres, son participantes de la nación; de esta forma, deberían ser vistas como parte interesada y participantes responsables en el camino de la propia redención. Achebe aboga por la inclusión de la mujer en la nación: cuando se les conceda el lugar que por derecho les corresponde, puede que el camino de la redención y la recuperación nunca se cierre.

Anthills of the Savannah muestra que las mujeres estarán a la cabeza del viaje hacia la recuperación, junto con los jóvenes, los trabajadores, los campesinos y los tenientes de confianza: los militares se volverán más duros en niveles inferiores. Todas esas personas representan a diversos grupos sociales que ilustran la perspectiva social de Achebe sobre la inclusión populista, que se trata de la inclusión de todas las clases sociales en cuestiones de Estado donde la mujer se sitúa a la

cabeza del camino hacia la libertad. Beatrice quebranta la masculinidad post independiente que no está influida por un carácter femenino. El discurso femenino que representa Beatrice se presenta como un contradiscurso; Beatrice se alza ante Sam, el presidente, y se niega a ser usada y dominada. También este personaje parece ser una de las fuerzas que puede levantarse contra el gobierno. El principio femenino se introduce, pues, para reparar el daño causado por esta nación ultra masculina. Son las mujeres las que están restableciendo el orden; la femineidad es, por lo tanto, importante para la construcción de la nación. Achebe deja entrever, de esta forma, que la nación masculina no es la ideal.

Morokvasic (Day y Thompson, 2004) reconoce que las mujeres a menudo encarnan la nación y que son portadoras de su honor y amor. En el discurso nacionalista la mujer es, o bien la madre de la nación, o bien un objeto sexual. Asimismo, es, o bien una protectora y regeneradora del colectivo, o bien una posesión del colectivo. Estas imágenes simbólicas han sido utilizadas por los medios de comunicación en la preparación de la nación con el fin de hacer frente al enemigo. La nación posee un género en su núcleo y la masculinidad fue la base de la nación: el énfasis se pone en el papel reproductivo de la mujer para formar la nación y la conciencia nacional. Por otro lado, esta es una contribución biológica: la mujer es la madre de la nación que producirá su próxima generación. Normalmente, las construcciones de caracteres nacionales implican nociones específicas tanto de masculinidad como de femineidad. En este caso, el género se encuentra dentro del propio significado de «nación», de lo que es nacional y de cómo deben comportarse los miembros de una nación.

Los sentimientos de Achebe difieren y entran en conflicto a través de Beatrice cuando esta le abre los ojos a Ikem diciéndole que su política y conocimiento «[...] carece de un papel claro para la mujer en su pensamiento político y él no parece capaz de entenderlo» (Achebe, 1987: 91). En el caso de Ngugi Wa Thiong'o, esto se pone de relieve en el personaje femenino Wanja, en *Petals of blood* (1997) y en el de Wariinga, en *Devil of the Cross* (1982), que desempeñan papeles activos en la historia de su nación resistiéndose a ser apartadas o llamadas a aceptar roles serviles, degradantes o decorativos.

Dotadas de educación, resistencia y voluntad de supervivencia, las mujeres no están poniendo limitación alguna a sus capacidades, y Achebe expresa la necesidad urgente de que haya voces femeninas fuertes en las sociedades africanas: Él realmente cree que «mientras al Hombre se le vendrá abajo el mundo, la Mujer, en su supremacía, será compasiva y juntos reunirán los fragmentos» (Achebe: 89).

1.3. Globalización: una amenaza para la nación/carácter nacional: un examen de *Petals of Blood*, de Ngugi Wa Thiong'o, y de *A Man of the People*, de Chinua Achebe

Los dos novelistas, Achebe y Ngugi, examinan la nación y reconocen que todas las certezas al respecto deberían ponerse bajo sospecha. Las sensibilidades globales de los grandes testigos permanecen silenciadas y sumergidas en la necesidad del novelista de imaginar la nación como espacio integrado geográfica y culturalmente. Los dos autores se enfrentan a la globalización como amenaza a la integridad de la nación, puesto que el nacionalismo la sitúa en el centro de sus preocupaciones y busca promover la autonomía, la unidad y la identidad nacionales (Smith, 2001). Emenyonu (2006) arguye que la nación aún existe en la conciencia en forma de recuerdos almacenados que pueden dar forma a las respuestas del pueblo ante el nuevo espacio.

La globalización hace de las fronteras políticas algo cada vez más superfluo a medida que se superan las barreras tanto mentales como físicas. La noción de Harvey (1989) de la compresión espacio-temporal se ha vuelto influyente a la hora de dar sentido a la globalización. Para Harvey, el mundo retrocede como consecuencia de las innovaciones tecnológicas que permiten a las personas y los productos viajar más deprisa que antaño y que reducen la distancia, que constituye un obstáculo para la comunicación. Estos avances tecnológicos facilitan la creciente interconexión, la cual constituye un componente central del debate en torno a la globalización. Para algunos, la era del Estado nacional ya está pasando.

Held (Day y Thompson, 1994), argumenta que, mientras que los gobiernos nacionales siguen siendo actores significativos, ya no constituyen la forma principal de gobierno o autoridad. Por ejemplo, una amplia variedad de actores transnacionales desempeñan ahora papeles importantes en las políticas globales, incluyendo las compañías multinacionales, los movimientos sociales globales y los organismos transnacionales como la Organización Mundial de Comercio de las Naciones Unidas. Sin embargo, Holton (1998) sostiene que el atractivo del carácter nacional y la idea del Estado nacional están lejos de apagarse, refiriéndose a la solidez y a la persistencia de la identidad nacional y de los sentimientos nacionales. Así pues, Holton muestra cómo la globalización y el nacionalismo, entendidos frecuentemente como fuerzas opuestas, no lo son necesariamente. De esta forma, los miembros de una población en diáspora pueden percibirse a sí mismos como pertenecientes a una comunidad global que mantienen vínculos con su nación de origen al mismo tiempo que conservan la ciudadanía de su comunidad de adopción.

Asimismo, Vhutuza y Ngoshi (2008) arguyen que el nacionalismo seguirá existiendo mientras exista la humanidad, y establecen asociaciones para cuestionar las injusticias en las sociedades. La misma opinión mantiene Smith (1998), que también sostiene que la

pérdida de soberanía no conlleva, necesariamente, que el nacionalismo se marchite. Aunque esto se ve amenazado por la globalización, la gente se sigue sintiendo identificada a un nivel nacional, a través de, por ejemplo, los días nacionales como el Día de la Independencia de Zimbabwe. También existen razones políticas contundentes por las que el Estado nacional sigue siendo un actor fundamental en el establecimiento de las condiciones económicas, políticas y sociales necesarias para el crecimiento económico y para atraer el capital extranjero. Por lo tanto, el atractivo del carácter nacional está lejos de desvanecerse gracias a la solidez y la persistencia de la identidad nacional y de los sentimientos nacionales.

El “progreso” destruye al viejo Ilmorog en *Petals of Blood*. Ngugi sitúa a los cuatro personajes, Munira, Abdullah, Wanja y Karega en un remoto Ilmorog habitado ahora por quienes son demasiado ancianos, los jóvenes y los débiles. Los pocos residentes ancianos, como la abuela de Wanja, Nyakinyua, comparten los recuerdos que quedan de la antigua gloria de la ciudad. Esta llora por el viejo Ilmorog mientras que de Mzigo, Chui y Kimeria se dice que

construyeron Ilmorog a partir de un pequeño pueblo decimonónico, reminiscencia de los días de Krapf y Rebman, convirtiéndola en una ciudad industrial moderna que incluso las generaciones de después de Gagarin y Armstrong estarán orgullosas de visitar [...] (Ngugi: 5)

Cuando una persistente sequía amenaza la propia supervivencia de los habitantes del pueblo, Karega sugiere que una delegación viaje a Nairobi a pedir ayuda a su diputado del Parlamento. Ngugi se sirve de la recepción de la delegación de Nairobi para mostrar la hipocresía de varias instituciones de alto nivel de la Kenia poscolonial. Tras el decisivo viaje de la delegación a la capital nacional, *Petals of Blood* narra la destrucción que lleva al pueblo el progreso. Pronto, las intrusiones de la ciudad empiezan a aumentar: una iglesia, una comisaría, el banco económico africano y, finalmente, la autopista *Trans Africa*. El nuevo Ilmorog se transforma en una ciudad mejor, con todos los vicios urbanos, gestionados por los más despreciables de los explotadores egoístas, como Kimeria, Mzingo y Chui. *Petals of Blood* fue escrito después de que las fuerzas colonialistas fueran derrotadas en Kenia.

Chui, de pronto, traiciona a su pueblo; no quiere aprender nada africano, como la historia o la literatura africanas. Pero para nada, ha de existir un centro a partir del cual estudiar; las experiencias difieren, por lo que no hay homogeneidad, en especial en lo que se refiere a la cultura. Ngugi, así, ataca el universalismo y pretende que los elementos distintivos de África sean identificados y no ensombrecidos por la globalización o universalismo. Ngugi asume que existe una experiencia negra y que los negros han de controlar sus propios asuntos. La política, los negocios y la educación son los principales factores que ahogan a Ilmorog, puesto que están impregnados por complejidades ideológicas que, en un principio, esquivan a la mayoría de los personajes.

Cuando Wanja se deja atraer por los valores occidentales, se convierte en prostituta para acabar consiguiendo belleza, dignidad y salud, para volver a ser campesina al final. Nyakunyua es el banco de recuerdos de la gente, la depositaria de la historia de su pueblo, y su memoria se remonta a los tiempos de la primera resistencia contra el colonialismo. Ella es el nexo con el orador del pasado, informando a la generación joven. La anciana instruye a los jóvenes como bancos de Historia, de manera que incluso ante la globalización, pueden plantarle cara y hacerle frente porque siguen conectados a su pasado. Esta llega a enseñar a la gente de Ilmorog cómo destilar Theng'eta, una bebida inspiradora dentro de su cultura, para que así puedan mantenerse en contacto con su pasado y juntos construir una experiencia colectiva. El aspecto de la Historia se convierte en un banco de memoria de la gente, y la gente extrae lecciones de él, proporcionando un nexo y una raigambre de manera que puedan avanzar hacia el futuro. Así pues, en *Petals of Blood* encontramos voces conjuntas que se unen para narrar sus experiencias mediante distintas voces, como Wanja, Munira y Karega.

La burguesía representa las fuerzas reaccionarias establecidas para acabar con las iniciativas populares; por ejemplo, el diputado del Parlamento, Nderi, convierte el Theng'eta en una bebida comercial, obteniendo la licencia exclusiva para producirla. La autopista transnacional también atraviesa Ilmorog, proporcionando una vía de explotación. Fanon (1963) comenta la falta de preparación de la clase culta y la falta de enlaces prácticos entre ellos y la población general. Por ejemplo, Nderi rara vez interactúa con su electorado como diputado del Parlamento. Se dice de la clase media del país que se encuentra en un aprieto ya que tratan de reemplazar a la burguesía de la madre patria. En lugar de centrarse en la producción y el desarrollo de su electorado, se concentran en la acumulación de riquezas. El jefe Nanga y Nderi nunca están en contacto con su pueblo, pero son populares por su riqueza, sus grandes casas, sus coches caros y sus niveles de vida elevados. Su psicología es la del hombre de negocios: Nanga, por ejemplo, quiere que la carretera que pasa por su pueblo se alquitrane porque había comprado diez autocares. La burguesía se convierte, por lo tanto, en herramienta del capitalismo y no resulta fructífera para su nación.

La globalización explota, denigra y humilla África igual que la esclavitud y el colonialismo en su día: así lo plasma Ngugi en *Petals of Blood*; donde una carretera, que en una ocasión había sido una línea ferroviaria que unía Ilmorog con Runaini transportando madera, carbón vegetal y cortezas de zarzo desde los bosques de Ilmorog, había destrozado los bosques y, tras cumplir con su función, se retiraron los dos raíles y el suelo se convirtió en una carretera. Las compañías extranjeras, de esta manera, agotan los recursos y se van cuando no encuentran más que explotar, humillando y denigrando así a África.

Las compañías transnacionales se han convertido en poderosas organizaciones que tratan controlar la economía mundial, mientras los Estados nacionales se sienten en el deber de ofrecer un entorno

competitivo para atraer las inversiones. En *A Man of the People*, el gobierno se había comprometido a promover la industria local y el Ministro de Comercio Exterior había anunciado un incremento del 20% en los impuestos de importación sobre determinados productos textiles, cuando la firma British Amalgamated hizo lo necesario para introducir tres cargamentos textiles (Achebe, 1966: 99). De esta forma, la globalización ha utilizado un arma maestra para incorporar el Tercer Mundo al mundo global mediante políticas neoliberales.

McLuhan (1960) argumenta que el mercado mundial se está expandiendo para excluir al localismo y al nacionalismo, y que la conciencia de la gente se ha globalizado. En *A Man of the People*, la élite viste trajes caros hechos con lana europea, con etiquetas que rezan: «100% algodón hecho en Inglaterra» (Achebe, 1966: 64). La juventud luce «zapatos de corte italiano y pantalones ceñidos, y las chicas llevaban pintalabios y el pelo planchado» (Achebe: 94). También se consume comida global como la Coca-Cola y hamburguesas. La experiencia de la dominación colonial muestra que, en un esfuerzo por continuar con la explotación, también provoca y desarrolla la alienación cultural de una parte de la población, ya sea por asimilación de los indígenas, o creando un desnivel social entre la élite autóctona y las masas populares. Como resultado de las divisiones dentro de la sociedad, ocurre que una parte importante de la población asimila la moralidad del colonizador, considerándola superior a su propio pueblo, y despreciando sus valores culturales. Esto se ve consolidado por un incremento en los privilegios sociales del grupo alienado: el diputado Nderi, en *A Man of the People*, goza de estos privilegios. Las residencias de los ministros son muy grandes, con siete dormitorios y siete baños. Sus hijos estudian en una escuela extranjera, y apenas pueden hablar la lengua africana local. Nderi representa la corrupción y la avaricia de la élite política, económica y social keniana que, tras la lucha por liberarse del dominio británico, no ha devuelto a su pueblo la riqueza de la tierra, sino que más bien mantiene la injusticia social y la desigualdad económica, ambos rasgos de la agresión colonial.

A la globalización también se le puede achacar el hacer promesas vacías. Ruigrok y van Tulder (1995) argumentan que muchos gobiernos e instituciones financieras globales, como el Banco Mundial o el Fondo Monetario Internacional, así como las compañías transnacionales, afirman que la globalización mejorará, a la larga, las vidas de la gente de todo el mundo. Estos afirman que la globalización es lo mejor que le podría ocurrir a un país en desarrollo, y que la apertura del comercio y de los mercados como parte de la globalización conducirá a la prosperidad en todas partes. Promete un mejor mañana y armonía entre las gentes del mundo, que se beneficiarán en su conjunto de una mayor eficacia económica y, a largo plazo, de un mundo en expansión. Estas suposiciones se ven contradichas en *Petals of Blood*, cuando, so pretexto del desarrollo, se convence a los campesinos de que asuman préstamos para vallar sus terrenos y de que compren fertilizante de importación. No obstante, la mayoría no es capaz de liquidar sus préstamos, por lo que se les confisca sus tierras para su posterior

venta, dejando a los campesinos sin ellas, resultando el impago en beneficio, o incluso mejora, de cara a la globalización.

Los efectos de la globalización, sobre todo en la élite, se ponen de relieve cuando Odili dice que

a un hombre que acaba de guarecerse de la lluvia, que se ha secado y que se ha puesto ropa seca le es mucho más difícil volver a salir que a uno que ha estado bajo techo todo el tiempo. El problema con nuestra nueva nación tal y como yo lo vi entonces [...] es que ninguno de nosotros ha pasado suficiente tiempo bajo techo como para lanzarnos; hasta ayer, todos estábamos juntos bajo la lluvia. (Ngugi: 37)

Sigue hablando sobre cómo un puñado de miembros de su grupo de personas se convierte en los inteligentes y afortunados, y de cómo se han peleado por la protección que sus antiguos mandatarios habían abandonado y tomado. La metáfora anterior resulta muy potente, y expresa que una persona que pasa de no tener nada $\frac{3}{4}$ como Nanga $\frac{3}{4}$ a tenerlo todo va a ser mucho más reacia a volver a no tener nada; frente a alguien que lo ha tenido todo siempre, lo que le hace tener mayor avidez de poder y le vuelve más defensivo a la hora de abandonarlo. Odili subraya que la nueva nación no surgió bajo un techo, sino juntos, bajo la lluvia, cuando se necesitaba desesperadamente algo de cobijo. Este cobijo era una manifestación de esa globalización que anima a unos pocos a beneficiarse a expensas de la mayoría.

2. Conclusión

Este artículo muestra la perspectiva de que el término «nación» está contaminado por serias debilidades que emanan de su propia definición. En *Mayombe*, se enfatiza que la imaginación colectiva puede unir a la gente, y se muestra cómo el nacionalismo ha desempeñado un papel fundamental en el establecimiento de un carácter nacional. El estudio revela que el carácter nacional se está viendo amenazado y debilitado a medida que el mundo se convierte en una aldea global que hace de las fronteras políticas algo irrelevante. La soberanía se ve amenazada a medida que los gobiernos nacionales se tornan insignificantes, ya que ya no son la forma principal de autoridad. Este artículo también mantiene que el discurso de una nación y de un carácter nacional que pretenden comprometer a todas las personas en ella con el mismo grado de intensidad no refleja plenamente su equidad, ya que se observan variaciones y diferencias en el eje del género en los casos en que las naciones tienen un género marcado.

Bibliografía

- ACHEBE, C. (1966) *A Man of the People*. Harare, Baobab books. ACHEBE, C. (1987) *Anthills of the Savannah*. Johannesburg, Heinemann Educational Publishers.
- ANDERSON, B. (1991) *Imagined Communities: Reflections on the Original Spread of Nationalism*. London - New York, Verso. ASHCROFT, B., GRIFFITHS, G., TIFFIN H. (ed) (1995) *The Post Colonial Studies Reader*. London, Routledge.
- DAVIDSON, B. (1992) *The Blackman's Burden. Africa and the Curse of the Nation State*, London, James Currey.
- DAY, G . and THOMPSON, A. (2004) *Theorizing Nationalism*. New York, Pulgrave Macmillan.
- EMENYONU, E. (ed.) (2006) *New Directions in African Literature*. Oxford, James Currey Ltd.
- FANON, F. (1963) *The Wretched of the Earth*. London, Penguin Books.
- GELLNER, E. (1993) *Nations and Nationalism*, Ithaca, Cornell University Press.
- HOLTON R, (1998) «Globalization and the Nation State» en *International Journal of Comparative Sociology*, 33 (1-2), 81-100.
- MOLANDE, B. (2004) «Politics of Rewriting: What Did Achebe Really Do?» en *Journal of Humanities* No.18, 38-54.
- MC LUHAN, M. (1994) *Understanding the Media: The Extensions of Man*, London, Routledge.
- NGUGI Wa Thiong'o (1997) *Petals of Blood*. Johannesburg, Heinemann Publishers.
- PEPETELA (1983) *Mayombe*, Harare, Zimbabwe Publishing House.
- SMITH, A.D. (1998) *Nationalism and Modernism*. London, Routledge.
- THIERME J, (2003) *Postcolonial Studies*. New York, Oxford University Press.
- VAN DE WAALS, W.S (1993) *Portugal's War in Angola 1961-1974*. Rivona, Ashanti Publishing.
- VHUTUZA E and Ngoshi, H (2008) «Nationalism or Supranationalism in the 21st Century?» en *African Integration Review* Vol. 2, No.1 January 2008, African Union Commission.

QÜESTIONANT LES NOCIONS DE FET NACIONAL, NACIÓ I GLOBALITZACIÓ A L'ÀFRICA POSTCOLONIAL: UNA ANÀLISI TEXTUAL DE QUATRE NOVEL·LES AFRICANES

Elda Hungwe

«Lecturer» al Department de «English and Communications»

Chipo Hungwe

«Lecturer» al Department de «Human Resource Mangement»

Midlands State University

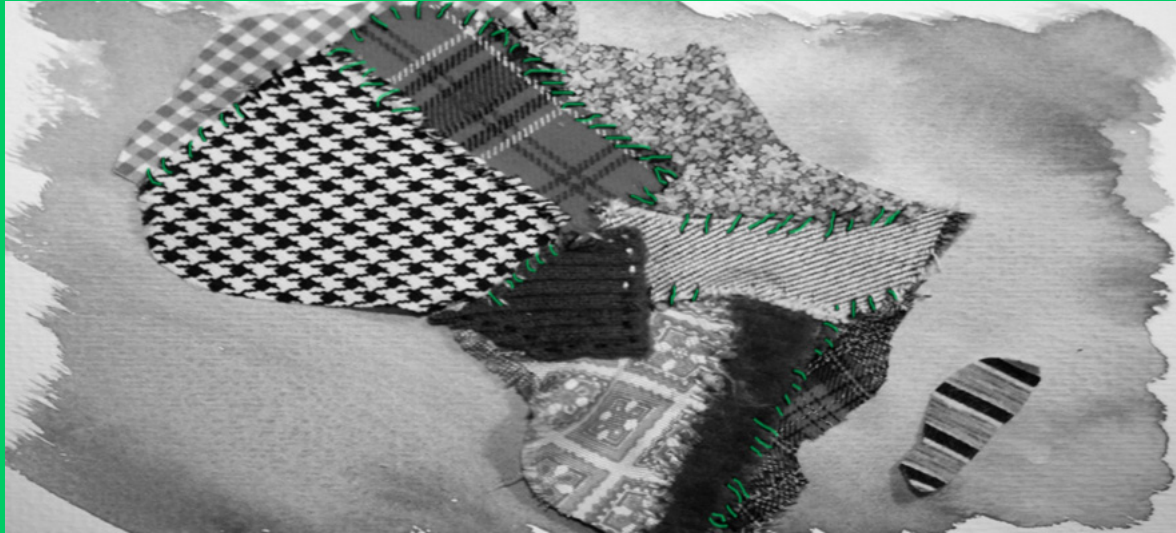
Cita recomanada || HUNGWE, Elda; HUNGWE, Chipo (2010): "Qüestionant les nocions de fet nacional, nació i globalització a l'Àfrica postcolonial: Una anàlisi textual de quatre novel·les africanes" [article en línia], 452°F. *Revista electrònica de teoria de la literatura i literatura comparada*, 2, 30-47 [Data de consulta: dd/mm/aa], < <http://www.452f.com/index.php/ca/elda-hungwe-chipo-hungwe.html> >.

Il·lustració || Mireia Martín

Traducció || Rafel Marco i Molina

Article || Rebut: 09/09/2009 | Apte Comitè científic: 13/11/2009 | Publicat: 01/2010

Llicència || Llicència Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons.

Resum || A través de l'anàlisi de *Mayombe* de Pepetela, *Petals of Blood* de Ngugi i d'*Anthills of the Savannah* i *A Man of the People* d'Achebe, aquest article qüestiona els conceptes de fet nacional i nació a l'Àfrica postcolonial dins del marc dels estudis postcolonials. Els estudis postcolonials contravenen a les grans narratives així com a la nació i al fet nacional, motiu pel qual, desconstrueix aquestes narratives ja que són problemàtiques. Aquest estudi mostra problemes associats amb definicions d'una nació en la qual alguns membres són marginats. També investiga la idea de nacionalisme i la seva importància en la formació de la nació. Es mostra que el sentiment nacional és problemàtic a l'Àfrica posterior als processos d'independència, malgrat que el nacionalisme durant la descolonització va jugar un paper fonamental, perquè s'ha observat que certes diferències, com les de gènere i identitat, destorben la construcció d'una nació. La globalització també amenaça, posa a prova i socava l'existència de les nacions.

Paraules clau || Pepetela | *Mayombe* | Ngugi | *Petals of Blood* | Achebe | *Anthills of the Savannah* | *A Man of the People* | Etnicitat | Gènere | Globalització | Fet nacional | Nacionalisme | Postcolonialisme.

Abstract || Through the analysis of Pepetela's *Mayombe*, Ngugi's *Petals of Blood*, Achebe's *Anthills of the Savannah* and *A Man of the People*, this article interrogates concepts of nationhood and nation in postcolonial Africa within the framework of the postcolonial theory. Postcolonial theory defies grand narratives such as the nation and nationhood, hence deconstructs such narratives as they are problematic. This study shows problems associated with definitions of a nation in which some members are sidelined. Also explored is the idea of nationalism and its importance in forming the nation. It is revealed that nationhood is problematic in post independent Africa even though nationalism served a critical role during decolonisation because variations are noted as differences in gender and ethnicity disturb nation building. Globalisation is also threatening, challenging and undermining the existence of nations.

Key-words || Pepetela | *Mayombe* | Ngugi | *Petals of Blood* | Achebe | *Anthills of the Savannah* | *A Man of the People* | Ethnicity | Gender | Globalisation | Nationhood | Nationalism | Postcoloniality.

0. Introducció

D'ençà que les nacions van entrar en escena, i les identitats nacionals van començar a ser erigides com el focus primer d'identificació col·lectiva, han estat associades a la controvèrsia i a l'agitació freqüent, ja que els seus límits han estat qüestionats. Quan estava de moda la construcció nacional, el significat i el propòsit d'assolir la nacionalitat fou pres, poc més o menys, per indiscutible i les nacions foren tractades com si fora d'aquest context uniform no poguessin ser examinades ni analitzades. Va ser com si les relacions socials passessin naturalment dins els límits de les nacions mentre que les relacions polítiques i diplomàtiques s'esdevenien apart. L'intent d'estudiar críticament la idea de fet nacional és molt important, com s'ha posat de manifest amb l'increment del sentiment i l'acció nacionalista, i la contínua inestabilitat i reorganització política. Les noves divisions nacionals estan apareixent i les preguntes sobre la identitat nacional semblen prendre un nou relleu en el context dels debats sobre identitat i noves formes de representació política que sorgeixen per sobre i per sota del nivell nacional. És des d'aquest punt de vista que esdevé imperatiu qüestionar el concepte de nació/fet nacional. La recerca emprà la crítica textual, un mètode aplicat per escriure materials font com objectes d'anàlisi (Jankowski i Jeven, 1991: 62).

Aquesta recerca està delimitada a l'època colonial i postcolonial. El període colonial és reflectit a *Mayombe* de Pepetela, on es mostra la marginació econòmica, la subjugació política, així com les reaccions de la gent colonitzada mentre resisteix la llei colonial. Anotem els problemes de la nació quan tracta d'acomodar les persones i els grups ètnics que volen lluitar per les seves cultures sense imposar-les. *Anthills of the Savanna* d'Achebe revela com el sentiment nacional sembla patrimoni exclusiu de l'home. Les idees del sentiment nacional sota la globalització són posades en dubte gràcies a l'emergència de noves identitats multiculturals i transnacionals, les quals substitueixen les antigues lleialtats nacionals. Això és subratllat a *Petals of Blood* de Ngugi i a *A Man of The People* d'Achebe.

0.1 Antecedents de l'estudi i revisió de la literatura

La naturalesa del fet nacional i de la identitat nacional és molt a prop del moll de l'ós de les societats africanes modernes a causa de les divisions territorials fetes per les forces imperials europees durant el colonialisme en les darreres dècades del segle XIX. L'Europa industrialitzada cercava a l'Àfrica el subministrament de matèries primeres, on veien també un possible mercat per a les seves manufactures. L'Àfrica també va ser colonitzada com una part d'allò que Taylor (1984) va anomenar la batalla per la supremacia a Europa. Aquesta va ser una competició pel control dels territoris europeus entre les potències europees. Una altra raó per la qual els europeus van colonitzar l'Àfrica va ser que van pensar que els blancs havien de «civilitzar» els africans. Parson (1998) assenyala que

pels volts del 1920 la majoria d'estats del sud, el centre i l'est d'Àfrica havien passat a ser colònies amb govern directe. A l'Àfrica Occidental hi havia governs colonials indirectes, amb algunes de les seves àrees mineres i agrícoles explotades per les companyies capitalistes. Hi havia també el desenvolupament i l'expansió de l'educació acadèmica europea en el seu vessant disciplinari i l'organització jeràrquica que proveïa la prestació social, així com les habilitats professionals dels aspirants a formar part de les elits postcoloniales. Aquesta educació fou impartida només mentre satisfesia les necessitats colonialistes per abastir-se de funcionaris locals de baixa escala o per satisfer les consciències dels missioners sobre el deure civilitzador. No obstant això, es desenvolupà una consciència nacionalista que va conduir a la formació de diversos moviments nacionals dins l'Àfrica per lluitar contra el colonialisme. Això donà lloc a la lluita per l'alliberament, la qual finalment desembocà en la independència de moltes nacions i estats africans. La idea de pertinença nacional es fomentà durant la lluita que va guanyar l'alliberament, ja que els africans es van identificar com una entitat física i psicològica que existia en la forma d'una ubicació geogràfica on hi havia una cohesió entre els membres, els quals manifestaven un sentit de pertinença, patriotisme i orgull.

Hi ha dues escoles de pensament oposades que expliquen el desenvolupament i l'origen de la nació com van revelar Day i Thompson (2004). Les dues escoles són els modernistes i els etnicistes. Els modernistes veuen la nació i el nacionalisme com un fenomen les arrels del qual no es remunten més enllà d'un període associat amb el principal procés socioeconòmic de la modernitat, com ara la industrialització, el capitalisme, l'aparició de l'estat modern i els grans canvis polítics relacionats, (Gellner, 1983). Per la seva banda, els etnicistes mantenen la idea que el nacionalisme té les seves arrels en les identitats ètniques premodernes. Anthony Smith (1991) manté que mentre les nacions poden ser modernes, els seus orígens no ho són, però poden ser rastrejades fins a les primeres etnies (enteses com a poblacions humanes amb una cultura, una història i uns mites ancestrals compartits que estan associades amb un territori específic i amb un sentit de la solidaritat). Per a Smith, la màxima és que les forces descrites pels modernistes transformen aquestes etnies sense destruir-les.

Anderson (1991) argumenta que pertànyer a una nació requereix de la gent un acte d'imaginació mitjançant el qual s'identifiquen amb altres, amb els quals mai no es coneixeran ni tan sols es veuran. Això és possible sota unes condicions concretes amb l'arribada recent de la premsa escrita, capaç d'unir la gent a través d'extensos períodes de temps i espai. Anderson descriu com una població capaç de llegir el mateix diari o gaudir de les mateixes novel·les en la mateixa llengua és alhora capaç d'entendre «aquells que sembla que viuen al mateix món social i comparteixen una "profunda i estesa" companyonia» Anderson (1983) esmenta la sobirania com un altre concepte del fet nacional. Examina, en particular, la formació dels estats nació i de les nacions a

Amèrica, on cada nació és concebuda com un poder sobirà dins la seva particular esfera d'influències.

Respecte als discursos específics de fet nacional, Calhoun (1997) identifica deu trets distintius. Cap d'ells és indispensable, però junts formen un model interrelacionat de conceptes i assumpcions que donen una pàtina de realitat a les nacions i al poble.

Hi inclouen les fronteres, la indivisibilitat, la sobirania, la legitimitat concedida per la conformitat amb els interessos de la gent, la mobilització popular i la participació, la pertinença individual directa, la cultura comuna, la història ancestral, els descendents comuns i la territorialitat.

(4-5)

El discurs del nacionalisme ajuda a determinar la forma en la qual es conceben les nacions. Per exemple, segons Anderson (1991), es conceben delimitades, sobiranes i horitzontalment uniformes malgrat les desigualtats actuals i l'explotació que pugui prevaler en cadascuna. Els conceptes del fet nacional seran qüestionats a bastament en la base dels estudis culturals. En tant que teoria o aproximació crítica, segons Ashcroft i altres (1995), els estudis culturals són un compromís i una resposta als discursos del colonialisme, a les estructures de poder i a les jerarquies socials. La teoria del postcolonialisme repta les grans narratives o qualsevol definició diàfana com ara nació, fet nacional, nacionalitat i la resta. Els estudis culturals s'apliquen a la descripció de les anàlisis dels discursos colonials per determinar les situacions i les experiències dels grups minoritaris, ja sigui al primer o al tercer món. La teoria també qüestiona les construccions del coneixement d'Occident i demana a crits un replantejament dels termes sobre els quals s'ha construït aquest coneixement occidental. La nació i el nacionalisme són problemàtics després dels processos d'independència malgrat que el nacionalisme va jugar un paper crític durant la descolonització.

1. Objectius de l'estudi

Els objectius d'aquest estudi són establir la relació del fet nacional/nació pel que respecta a la construcció de la nació; també, comprovar la conceptualització del fet nacional/nació en l'era de la globalització i situar la posició de la dona en la nació i justificar la seva importància en la construcció de la nació.

1.1 Cap a la construcció d'una nació. Una anàlisi de *Mayombe de Pepetela* (1983)

Angola és plena de recursos naturals; té rics jaciments petrolífers i fusta. Els abundosos dipòsits minerals van ser la raó principal de la lluita pel control militar, territorial, comercial i polític d'aquesta terra. Van De Waals (1993) revela que cap a finals del segle XIX, Angola va ser reconeguda en els cercles internacionals com a part

de l'imperi colonial de Portugal. Quan els regnes independents de l'interior van ser conquerits s'establiren els pagesos portuguesos. La manca de treball va constrènyer el desenvolupament econòmic, d'aquesta manera el treball forçat es va convertir en part fonamental de la política portuguesa. Com a component del paquet colonial, els portuguesos aplicaren una política d'assimilació que fou també usada pels francesos. L'assimilació, com a política de l'administració colonial, va fomentar la destrucció de les estructures socioeconòmiques i polítiques africanes, és a dir, instà a amagar tot el que semblés africà per substituir-ho amb les estructures de la metròpoli. El major objectiu de l'assimilació fou engendrar francesos negres o portuguesos negres. Tidy i Leeming (2005) afirmen que l'assimilació francesa anà molt lluny, fins el punt de considerar les seves colònies una extensió de França. En realitat, l'assimilació fou la reacció contra tot allò que encarnava l'africà. Tanmateix els portuguesos no estengueren els privilegis de l'assimilació a tothom, sinó que ho enfocaren només a l'elit, una colla petita d'intel·lectuals, els quals irònicament foren els que discerniren la hipocresia de la política portuguesa. Això va portar al desenvolupament de la consciència nacionalista que va culminar en la lluita armada contra les forces colonials. El Moviment Popular per a l'Alliberament d'Angola (MPLA), segons Van Der Waals, va posar l'èmfasi en què el colonialisme portuguès només podia ser derrotat per una lluita a mort, lliurada per un front unificat de forces antiimperialistes d'Angola. Això demanava que els angolesos es mobilitzessin i lluitessin en tots els fronts per tal d'afeblir l'imperialisme portuguès i així fer d'Angola un país independent.

A partir d'aquests breus antecedents, Pepetela (1983), un antic guerriller d'Angola, escriu sobre l'experiència durant la revolució armada quan lluita per alliberar la seva nació. Ell no vol que se'l llegeixi des d'un punt de vista racial. Va triar el seu nom de guerra per mostrar la seva identificació amb els objectius de la revolució anglesa. Les guerrilles són part del moviment per a l'alliberament del MPLA i l'enemic és la International Police for the Defense of the State (PIDE) de la colònia. Pepetela fou un estudiós que va creure en la ideologia marxista. Es posava del costat dels pagesos i els treballadors. Els amos colonials blancs havien monopolitzat els mitjans de producció i havien constret els nadius africans a peons que es guanyaven el salari. La relació entre aquestes dues classes fou de mena racial i d'explotació alhora.

La idea d'una nació ha permès a les societats postcoloniales d'inventar una imatge pròpia mitjançant la qual podrien actuar per alliberar-se de l'opressió imperialista. Wallerstein (Haralambos i Holborn: 2005) argüeix que els colonialistes porten la divisió d'Àfrica en estats sobirans. Aquests estats sovint contenen diversos grups de pobles, per exemple, a Mayombe hi ha diferents grups com ara els kikongo, els kimbundu, els fiote i els umbundu. El nacionalisme és per tant reconegut per la seva important dimensió psicològica per unir la gent. Calhoun (1997: 99) descriu la construcció social de les nacions i cita que les nacions existeixen només quan els seus membres s'entenen a ells mateixos

dins el marc discursiu de la identitat nacional. Són normalment forjades a partir de la lluita d'alguns membres de la nació en el procés que inicien perquè els altres reconeixin la seva nacionalitat. Per exemple, l'MPLA a Mayombe va reeixir a guanyar-se la gent majoritàriament. Es va anotar molts punts en termes de mobilització, conscienciació política, coratge i suport civil, la qual cosa és el deure del Comissari, Joao. Ens adonem que la força de la massa o del col·lectiu és més gran que la de les parts individuals. Prenem nota de la coordinació entre la guerrilla i els civils que informarien la guerrilla. "Fearless", en realitat, reconeix la classe obrera, i com un indicador de la seva victòria s'uneix a la batalla. En la creació d'una nació, la identitat nacional és molt important. A Mayombe això es realitza a través de la conscienciació de la massa pel Comissari.

A *Mayombe*, es descriu una barreja variada de gent que es considera una nació. Hi ha diferents grups ètnics, els kikongo, els kimbundu i els umbundu i és la ideologia nacionalista el que els serveix d'aglutinador emocional. Thierme (2003) veu el nacionalisme com una ideologia que referma l'autonomia de l'estat nació i que, generalment, és representada per moviments polítics que cerquen assolir la unitat nacional o, en el cas concret del colonialisme, la independència del domini colonial. Per a la majoria d'estats africans sota domini colonial, com el cas d'Angola, descrit a *Mayombe*, el nacionalisme es converteix en una eina per aconseguir la independència del domini imperialista extern.

Appaiah (1992) afirma que la identitat és un producte de la història i que tota identitat humana és construïda per la societat i és històrica. *Mayombe*, tanmateix, revela que compartir la mateixa història de colonialisme no és el mateix que compartir la mateixa identitat. En el text, resulta clar que no hi ha una sola identitat per al poble quan coneixem els lluitadors de la llibertat (l'MPLA). La novel·la descriu les tensions dins d'aquest moviment d'alliberament nacional que va incloure a persones de tots els grups ètnics d'Angola, els kikongo al nord, els kimbundu al centre, els umbundu al sud i alguns altres ja desarrelats de les seves tribus. Allò que vagament uneix aquests lluitadors per la llibertat a Mayombe és la ideologia nacionalista, la necessitat de llibertat per l'alliberament d'Angola.

Des del principi, les diferències que caracteritzen els lluitadors per la llibertat amenacen la lluita per la independència d'Angola. És una lluita sacsejada per la sospita de l'altre i l'odi. El Cap d'Operacions, juntament amb New World, Ekuikui i Miracle sospiten que Struggle és un venut. Tampoc no se'n refien del Comandant, Fearless, ja que és kikongo i ells són kimbundu. El comandament mateix està dividit entre el tribalisme i l'ambició. Així, en aquesta lluita nacional, segons Basil Davidson (1992), en l'afany per transformar els territoris colonials, la riquesa de les cultures ètniques és percebuda alhora com una distracció i com difícil d'absorbir, d'aquí que la recaiguda en la mentalitat colonial seria una mena de tribalisme. El tribalisme és retratat com una ideologia perillosa, però realista, que amenaça l'èxit de la consciència nacionalista. Per exemple, el Comandant va demanar voluntaris per cercar Muatianvua

quan no va aparèixer després de la retirada, no s'hi va presentar cap perquè no pertanyia a cap tribu.

El nacionalisme es torna problemàtic en tant que construcció artificial. Això és representat per Theory, un mulat que és una personificació de la hibridació. La seva veu a *Mayombe* s'enfronta a l'essencialisme i, per tant, l'estat nació esdevé una construcció política que ignora la diversitat ètnica de l'Àfrica. No hi ha una identitat homogènia a l'Àfrica. La qüestió que sorgeix és «poden aquestes veus en conflicte arribar a ser harmonitzades?» Tarmer (2000) afirma que la nació es sosté així a través de mesures reactives i proactives. Les ideologies nacionalistes poden servir com a «pegament emocional», quan no hi ha amenaça de l'exterior o quan l'amenaça no sembla imminent, mitjançant exercicis de solidaritat freqüents, els quals van ser acceptats pels membres d'una nació com naturals.

L'altre problema destacat a *Mayombe*, pel que fa a la creació d'una nació i del nacionalisme, és la diversitat de missions. Els guerrillers solen embarcar-se en aventures personals en nom de la nació. La ideologia nacionalista proclama que tots els guerrillers lluiten per l'alliberament, un tendeix a preguntar-se «quin alliberament?». Cadascú té els seus interessos personals. Per exemple, el Cap d'Operacions lluita a Cabinda perquè en el seu territori tenia pocs enemics. La missió de Theory és que l'acceptin en un món on el mestissatge no és ben vist i la missió dels guerrillers és establir la pau, la independència i l'equitat social a Angola. Van dissenyar, conseqüentment, mitjans i mètodes per assolir la seva fita, entre els quals, la lluita armada.

Mayombe també aconsella implícitament sobre la idea de pertinença, especialment sobre la construcció de la nació. Els teòrics clàssics del nacionalisme atorguen un bri de vida a la nació com a entitat culturalment homogènia formada, segons Smith (1998), al voltant d'un nucli ètnic. Això és sotmès a crítiques creixents per part dels teòrics socials, els quals posen l'accent en la dificultat eterna a la qual es veu abocat el concepte de la nació, especialment sobre qui hi pertany. Theory introdueix aquesta dimensió. La seva implicació en la lluita no es produeix pel desenvolupament de la seva consciència; sinó que és producte de forces externes. En primer lloc, ell es defineix a sí mateix a partir de la seva procedència per legitimar la seva causa. Es reconeix de color i, com a tal, pateix una crisi d'identitat, no sap ni a on pertany, així que diu: «Porto amb mi quelcom irreconciliable i això és la meua força» (Pepetela, 1983: 1). La seva missió és cercar l'acceptació en un món on el mestissatge no és reconegut. El seu mètode és unir-se a la guerrilla. Theory desafia el mite del racisme, especialment pel que fa a la construcció de la nació. Aquest element destrueix la igualtat essencial de la gent i, lluitant a la vora dels negres, Theory prova que el color no és important, desmitifica la raça per provar que allò que ha de ser considerat com a paràmetre de la identitat nacional no és la raça, la identitat ha de ser igual a la consciència compartida. S'identifica amb Gabela, el lloc d'on prové, el qual li aporta la certificació material al cent

per cent que és un ciutadà d'Angola.

El problema és que no tots els guerrillers s'emmirallen en aquesta consciència compartida. Ell, per tant, està preparat per suportar el dolor físic i espiritual i, fins i tot, la mort, en la lluita per Angola i els seus habitants, d'aquí la renúncia a tornar a la base per recuperar-se de la lesió al genoll. Ha pres la decisió d'abandonar la seva família per demostrar la seva identitat. Theory, conseqüentment, desmitifica el concepte de la raça en la nació. La principal idea és que, si bé és ideal viure en societat, cal recordar que els éssers humans són complexos, fins i tot com a individus.

L'aspecte de considerar una nació com homogènia porta connotacions d'igualtat i això dissimula diferències importants entre la gent, com es reflecteix a la novel·la. L'argument de Pepetela és que hi ha necessitat de transcendir les fronteres ètniques de la natura homogènia de la definició de nació des d'un punt de vista occidental. Alhora, *Mayombe* accentua la idea d'una nació com a essència de la lluita contra el colonialisme. La idea de nació ha estat adoptada com a focus de resistència al colonialisme per la majoria dels pobles de l'Àfrica. La gent fou menada a ser una, mentre lluitaven per l'alliberament, però fins i tot mentre lluitaren, les diferències van continuar aflorant.

La imatge de la nació descrita, finalment, demostra el valor del sincretisme del col·lectiu, provocat per la mort de Fearless. Va ser enterrat amb Struggle en la mateixa fosa, cosa que reflecteix que un comandant i un soldat són una mateixa cosa en una revolució. La mort de Fearless condueix al desenvolupament de la consciència nacionalista, la qual travessa les barreres del tribalisme i de l'individualisme estret que finalment resulta en la formació de la nació, on els individus participen com un col·lectiu.

Miller (Day i Thompson, 1995: 6) considera que les nacions han de ser creades i sostingudes per processos actius de pensament i d'intercanvi entre un gruix rellevant de gent. D'aquí que una nació és una forma de comunitat, els valors i la identitat de la qual són objecte d'una reflexió i una negociació contínua. Aquestes pràctiques (el nacionalisme) són dissenyades per operar, per reunir grans quantitats de gent al voltant d'un nou tipus de consciència i identitat col·lectiva. El discurs del nacionalisme, en conclusió, ajuda a determinar la forma en la qual les nacions són concebudes. És en aquest sentit que Brubaker (Day i Thompson, 2004: 11) suggereix de començar a pensar menys en termes de com les nacions es desenvolupen i, per contra, concentrar-se en les diferents vies en les quals la nació participa, com a categoria institucionalitzada i, més generalment, utilitzada com a marc cognitiu.

1.2 La panacea per als reptes polítics de l'Àfrica: *De-fal·litzar la nació a Anthills of the Savannah* d'Achebe.

La descripció de Pepetela mostra el nacionalisme com una preocupació exclusivament masculina, mentre que les vides de les dones estan centrades en altres coses. La lluita del moviment per l'alliberament a *Mayombe* és plena d'homes mentre que les dones juguen un paper menor, amb rols com l'ensenyament. El fet nacional, en aquest cas, sembla que aconsegueix una prerrogativa masculina quan s'associa a termes com l'alliberament, el colonialisme i el nacionalisme que són de caire masculí, ja que estan associats amb la violència, la penetració, la invasió, i és la guerrilla masculina aquella que es concep per protegir la nació (femenina). *Anthills of the Savannah* d'Achebe de-fal·lita la nació i reflecteix l'abast d'això que es manifesta a l'Àfrica postcolonial. Achebe reflecteix com aquests aspectes masculins promouen la corrupció, l'egoisme i la cobdícia, la qual cosa dóna origen a problemes de mal governar, la negació de drets, així com a violents cops militars. Achebe, per tant, menysté aquest concepte de nació a *Anthills of the Savannah*.

La novel·la està ambientada en un estat fictici de l'Àfrica Occidental anomenat Kangan, el qual és governat per un president dictatorial amb passat militar. Dirigeix el país amb mà dura amb 'un govern corrupte i sense parlament. Les postures masculines de l'Àfrica postcolonial van ser, en gran mesura, una imitació de la dels seus amos colonials, Sam governa amb mà de ferro i des del seu gabinet trepitja tothom, però irònicament, quan tracta amb una periodista blanca és suau i melós.

Els moviments nacionalistes no tenen en compte, normalment, la situació de les dones com a punt de partida. Per contra, el nacionalisme sovint suprimeix les preocupacions de les dones o les deixa de banda fins que les qüestions més importants del destí de la nació són resoltes. D'aquí que Enlore (Molande, 2004: 44) conclou que el nacionalisme acostuma a néixer de «la memòria, la humiliació i l'esperança masculinitzades». Achebe, per tant, està desafiant la nació masculina, la qual fracassa, ja que sempre està relacionada amb cops d'estat i agitació política.

Beatrice a *Anthills of the Savannah*, consegüentment desafia el masclisme quan diu que «tota dona que vol un home per completar-la és una part més del masclisme de merda que jo havia rebutjat completament abans de saber que existia res semblant al moviment d'Alliberament de la Dona» (Achebe, 1987: 88).

Ikem també qüestiona l'opressió de la dona. Intenta oferir informació fundada contra l'opressió de la dona i ataca les idees masclistes que diuen que la dona és inferior. Ell reconeix les dones, en especial en allò que fa referència a la construcció nacional. Beatrice, una dona, emergeix com a símbol de desenvolupament des de la infantesa. També és un símbol d'esperança pel que fa a la situació política a Kangan, per això quan adopta el nom en la seva llengua la imatge sembla vàlida per

a l'emancipació de la dona en la societat. Amaechina, la filla d'Elewa es converteix en un símbol d'esperança en el progrés de la situació política a Kangan i per les dones representa l'esperança per a l'estatus quo polític regnant en el govern de Kangan.

Anthills of the Savannah d'Achebe, en definitiva, revaloritza les dones. Beatrice viu el món postcolonial de Kangan com a secretària adjunta al Ministeri d'Hisenda i és l'única persona de l'equip amb una llicenciatura en anglès. Per consegüent, representa una petita minoria de dones en un sistema asimètric en el qual els homes africans van rebre una bona educació, mentre que, com a mitjans de segle XIX, les dones africanes van rebre només classes de cosmètica en centres de ciència de la llar. Després d'haver superat aquestes barreres i el predomini del concepte de la dona subjecta a la vida domèstica del patriarcat europeu, Beatrice es guanya el respecte dels seus companys masculins i s'uneix a l'elit de revolucionaris que combaten l'opressió infligida per la dictadura militar.

La visió de la dona d'Achebe també es reflecteix a través dels noms Nwanyibuife («Una dona és quelcom també») i Amaechina («No tanquis mai el camí»). La mirada d'Achebe sobre les dones és que són igual de fonamentals que els homes per la nació; per tant, se les ha de considerar com a part interessada i participants responsables en el camí de redimir-se a si mateix. Achebe advoca per la inclusió de les dones en la nació, fins que no se'ls atorgui el lloc que els correspon, el camí cap a l'autoredempció i la recuperació no es podrà tancar.

Anthills of the Savannah mostra que les dones seran les precursoras en el viatge cap a la recuperació, però amb els joves, els treballadors, els camperols com a lloctinents de confiança. Els militars també, però a un nivell inferior. Tota aquesta gent representa grups socials diversos que mostren la visió social d'inclusió populista d'Achebe, que és la inclusió de totes les classes socials en els assumptes d'estat amb la dona a l'avantguarda del camí cap a la llibertat. Beatrice trenca amb la masculinitat posterior a la independència que no està influenciada per l'actitud femenina. La narrativa femenina representada per Beatrice arriba com a contra narrativa, s'aixeca davant de Sam, el President i defuig de ser usada i dominada. També es presenta com una de les forces que pot aixecar-se contra el govern. Els principis feministes, doncs, venen a reparar el dany fet pel fracàs d'aquesta nació ultra masculina. L'ordre és restablert per les dones; d'aquí que el feminisme sigui important en la construcció de la nació. Achebe, per tant, suggereix que la nació masculina no és la ideal.

Morokvasic (Day i Thompson, 2004) reconeix que sovint les dones representen la nació, i que són les portadores del seu honor i del seu amor. En el discurs nacionalista, la dona, o és la mare de la nació, o un objecte sexual. O bé una protectora i una regeneradora del col·lectiu, o bé una possessió del col·lectiu. Aquestes imatges simbòliques han estat utilitzades pels mitjans de comunicació per preparar la nació per combatre l'enemic. La nació, doncs, està marcada en la seva essència

pel gènere, i la masculinitat n'és el seu fonament. L'èmfasi es posa sobre el rol reproductiu de les dones en la formació de la nació i de la seva consciència. Per altra banda, això és una contribució biològica; les dones són les mares de la nació que produeix la següent generació. Les arquitectures del fet nacional, habitualment, impliquen nocions específiques tant de masculinitat com de feminitat. En aquest cas el gènere es assimilat amb el sentit mateix de nació, amb allò que ha d'ésser nacional, en com els membres d'una nació s'han de comportar. Es percep que els sentiments d'Achebe discrepen i entren en conflicte a través de Beatrice quan obre els ulls d'Ikem per dir-li que la seva política i el seu coneixement «... no tenen un paper clar per a les dones en el seu ideari polític i no sembla capaç d'entendre-ho» (Achebe, 1987: 91). Això també és subratllat amb els personatges femenins de Ngugi, Wanja, a *Petals of Blood* (1997) i Wariinga a *Devil of the Cross* (1982), les quals juguen un paper actiu en les històries de les seves nacions, tot resistint a ser empeses o temptades cap a l'acceptació de rols subordinants, degradants o decoratius.

Proveïdes de l'educació, la resistència i la voluntat de sobreviure, les dones no veuen límits en les seves capacitats i Achebe expressa la necessitat urgent que se sentin fortes veus femenines a les societats africanes, realment creu que «com el món rebenta al voltant de les orelles de l'home, la dona en la seva superioritat, en tindrà cura i recollirà tots els fragments» (Achebe: 89).

1.3 La globalització, una amenaça a la nació/fet nacional: Una interrogació de *Petals of Blood* de Ngugi i de *A Man of the People* d'Achebe

Els dos novel·listes, Achebe i Ngugi, qüestionen la nació i reconeixen que totes les certes sobre ella s'haurien de posar en quarantena. Les sensibilitats globals de tots els testimonis principals romanen silencis i submergits en la necessitat del novel·lista per imaginar la nació com un espai integrat geogràficament i cultural. Els dos autors enfronten la globalització com una amenaça a la integritat de la nació d'ençà que el nacionalisme situa una nació al centre de les seves preocupacions i tracta de promoure l'autonomia nacional, la unitat nacional i la identitat nacional (Smith, 2001). Emenyonu (2006) sosté que la nació existeix encara en la consciència com unes memòries emmagatzemades que podrien donar forma a les respostes de la gent cap al nou espai.

La globalització fa les fronteres polítiques progressivament irrellevants, ja que supera els obstacles, tant els mentals com els físics. La noció de la comprensió spatiotemporal de Harvey (1989) ha esdevingut fonamental per donar sentit a la globalització. Per a Harvey, el món es contreu com a conseqüència de les innovacions tecnològiques que permeten la gent i les mercaderies viatjar molt més ràpid que mai, i per la reducció de les distàncies ja que són un obstacle per a la comunicació. Aquests avenços tecnològics faciliten l'augment de la interconnexió que constitueix un component essencial de les

discussions de la globalització. Per a alguns, l'era dels estats nació ja està passant. Held (Day i Thompson, 1994) argumenta que encara que els governs nacionals continuen sent actors importants, ja no són la principal forma de govern o autoritat. Per exemple, una àmplia gamma d'actors internacionals juguen ara papers importants en la política global, incloses les corporacions multinacionals, els moviments socials globals i els organismes internacionals, com l'Organització Mundial del Comerç i les Nacions Unides. Tanmateix, Holton (1998) manté que el recurs del sentiment nacional i la idea de l'estat nació són lluny de disminuir pel que fa a la solidesa i la persistència de la identitat nacional i dels sentiments centrats en la nació. En fer-ho així, mostra com la globalització i el nacionalisme, sovint entesos com una oposició mútua, no ho són pas. D'aquesta manera, els membres de la diàspora poden percebre's com a pertanyents a una comunitat global que manté els vincles amb els seus països d'origen, mentre que també tenen la ciutadania de la seva comunitat d'adopció. D'altra banda, Vhutza i Ngoshi (2008) sostenen que el nacionalisme continuarà existint mentre ho faci l'home i s'hi associï per lluitar contra les injustícies de la societat. Això té el suport de Smith (1998), qui també sosté que la pèrdua de la sobirania no implica necessàriament la desaparició del nacionalisme. Encara que això es veu amenaçat per la globalització la gent segueix identificant-se a escala nacional, per exemple celebrant les diades nacionals, com el Dia de la Independència de Zimbabue. Hi ha també sòlides raons polítiques per què l'estat nació segueix sent un actor clau en l'establiment de les condicions econòmiques, polítiques i socials necessàries per al creixement econòmic i per atraure el capital estranger. Tanmateix, la crida al sentiment nacional és lluny de disminuir a causa de la robustesa i la persistència dels sentiments d'identitat nacional i d'atenció a la nació.

La vella Ilmorog a *Petals of Blood* és destruïda pel «progrés». Ngugi situa els quatre personatges, Munira, Abdullah, Wanja i Karega, a la remota Ilmorog, ara habitada tan sols per aquells que són massa vells, els joves i els dèbils. Uns quants dels més ancians veïns d'Ilmorog, com ara l'àvia de Wanja, Nyakinyua, ofereixen records romanents de les passades glòries del poble. Ella es plany de la vella Ilmorog mentre que Mzigo, Chui i Kimeria s'hi refereixen com havent

construït Ilmorog a partir d'un diminut poblet del segle dinou, amb reminiscències dels dies de Krapf i Rebman, cap a una ciutat moderna i industrial, de la qual, fins i tot les generacions nascudes després de Gagarin i Armstrong estaran orgulloses de visitar... (Ngugi: 5)

Quan una sequera persistent amenaça la supervivència dels habitants del poble, Karega suggereix que una delegació viatgi fins a Nairobi per demanar ajuda als membres del Parlament. Ngugi utilitza la recepció de la delegació a Nairobi per revelar la hipocresia de diferents institucions properes a les elits a la Kenya postcolonial. Després del viatge clau de la delegació del poble cap a la capital, *Petals of Blood* narra la destrucció que va portar el progrés al vell poblet. L'aldea comença

a sentir, ràpidament, la creixent intrusió de la ciutat, una església, una comissaria, el banc econòmic d'Àfrica i, finalment, la carretera Transafricana. La nova Ilmorog esdevé una ciutat millor, arrodonida amb tots els vicis urbans, encapçalada pels més menyspreables explotadors, com ara Kimeria, Mzingo i Chui. *Petals of Blood* és escrit quan les forces colonials han estat vençudes a Kenya.

Chui traeix la seva gent sobtadament; no vol aprendre res que tingui a veure amb l'Àfrica, com la història africana o la seva literatura. Però per a res, hi havia d'haver un centre, per estudiar experiències tan diferents que no existeix homogeneïtat pel que fa a la cultura, especialment. Ngugi, per consegüent, ataca l'universalisme i vol que els elements singulars de l'Àfrica siguin reconeguts i que no es perdin entre els núvols de la globalització i l'universalisme. Ngugi es fa fort dient que hi ha una experiència negra i que els negres han de tenir el control dels seus assumptes. La política, els negocis i l'educació són els grans factors que escanyen Ilmorog perquè estan imbuïts d'una gran càrrega ideològica, la qual escapa, en principi, a la majoria dels personatges.

Quan Wanja es permet de sentir-se atreta pels valors occidentals, es converteix en prostituta només per adquirir bellesa, dignitat i salut per, al final, tornar a ser una camperola. Nyakunyua és el banc de la memòria de la gent, la dipositària de la història de la seva gent i la seva memòria va enrere fins als temps de la primera resistència contra el colonialisme. Ella és el vincle amb l'orador del passat, així que és el nexa d'unió amb les noves generacions. El vell informa al jove, ja que són el banc de memòria de la història, de manera que, fins i tot, enmig de la globalització són capaços d'enfrontar-s'hi i desafiar-la perquè romanen connectats al seu passat. Fins i tot ensenya a la gent d'Ilmorog com preparar Theng'eta, una beguda espirituosa de la cultura, de manera que la gent romanguí connectada amb el passat, i junts preparin una experiència col·lectiva. L'aspecte de la història es converteix en un banc de memòria del poble, i la gent extreu lliçons que els proveeixen d'un vincle i un pòsit amb el qual poden seguir endavant cap al futur. Així, tenim a *Petals of Blood* unes veus comunes que es reuneixen per narrar les seves experiències a través de diferents veus com Wanja, Munira i Karega.

La burgesia representa les forces reaccionàries que neixen per acabar amb les iniciatives del poble; per exemple, el parlamentari Nderi converteix el Theng'eta en un beuratge comercial, obtenint l'única llicència per produir-lo. La carretera transnacional també travessa Ilmorog, la qual cosa obre un camí per a l'explotació. Fanon (1963) analitza la manca de preparació de les classes educades, la falta de vincles pràctics entre aquestes i les masses. Per exemple, el parlamentari Nderi no té una relació habitual amb els seus electors. Es diu que la classe mitjana nacional està en una situació difícil, ja que intenten de substituir a la burgesia de la mare pàtria. En lloc de centrar-se en la producció i el desenvolupament de la seva circumscripció, només pensen a enriquir-se. El cap Nanga i Nderi no tenen contacte

mai amb la seva gent, però són molt populars perquè són rics, tenen cases grans, cotxes cars i un luxós estil de vida. La seva psicologia és la de l'home de negocis. El parlamentari Nanga, per exemple, vol que el camí que travessa el poble sigui asfaltat perquè hi havia adquirit deu busos. Per tant, la burgesia es converteix en l'eina del capitalisme i deixa de ser profitosa per la seva nació.

La globalització explota, denigra i humilia l'Àfrica de la mateixa manera que ho van fer l'esclavisme o el colonialisme, això és reflectit per Ngugi a *Petals of Blood*, on veiem un camí, que una vegada havia estat línia de ferrocarril entre Ilmorog i Runaini, per transportar fusta, carbó vegetal i escorça d'acàcia des dels boscs d'Ilmorog, fins que es van exhaurir els recursos i aleshores les dues vies van ser retirades i va tornar a ser un camí de terra. Les companyies estrangeres, per tant, exhaureixen els recursos i se'n van quan no li troben més usos, cosa que humilia i denigra l'Àfrica.

Les companyies internacionals s'han convertit en poderoses organitzacions que tracten de controlar l'economia global mentre que els estats nació se senten obligats a oferir un entorn competitiu per atreure les inversions. A *A Man of the People*, el govern havia ajudat a la promoció de la indústria local i el Ministre de Comerç Exterior va anunciar un increment del vint per cent dels drets d'importació en determinats tipus de productes tèxtils, però l'empresa British Amalgamated va prendre mesures per introduir-hi tres carregaments de productes tèxtils (Achebe, 1966: 99). Així, la globalització ha utilitzat una arma principal per incorporar el Tercer Món al món global a través de polítiques neoliberals.

McLuhan (1960) sosté que el mercat mundial s'expandeix per tal d'excloure els localismes i els nacionalismes i que la consciència de la gent s'ha globalitzat. A *A Man of the People* l'elit vesteix robes cares fabricades amb llana europea, amb etiquetes que diuen «100% fabricat amb llana d'Anglaterra» (Achebe: 1966: 64). Els joves vestien «sabates italianes i pantalons ajustats i les noies es pintaven els llavis i s'allisaven els cabells amb la planxa» (Achebe: 94). També apareix el consum de menjars globals com la Coca-Cola i les hamburgueses. L'experiència de la dominació colonial mostra que l'esforç per perpetuar l'explotació, provoca i desenvolupa també l'alienació cultural d'una part de la població, bé per l'assimilació dels indígenes o bé per la creació d'una escletxa social entre l'elit indígena i les masses populars. Com a resultat d'aquestes divisions dins la societat hi ha una part considerable de la població, especialment, els que assimilen la moral dels colonitzadors i es consideren superiors als seus compatriotes i menyspreen els seus valors culturals. Això es consolida a partir de l'increment dels privilegis socials del grup alienat. El diputat Nderi a *A Man of the People* gaudeix d'aquests privilegis. Les residències dels ministres són molt amples, amb set habitacions i set banys. Els seus fills van a una escola estrangera i gairebé no parlen la seva llengua africana pròpia. Nderi representa la corrupció i la gasiveria política, econòmica i social de l'elit a Kenya

que, després de la lluita per la llibertat de la dominació britànica, no ha tornat la riquesa del territori a la seva gent sinó que, a més, incideix en la injustícia social i la desigualtat econòmica; característiques de l'agressió colonial.

La globalització pot ser també acusada de prometre negocis d'ampolles buides. Ruigrok i van Tulder (1995) argumenten que molts governs i institucions financeres internacionals, com ara el Banc Mundial i l'FMI, així com companyies multinacionals proclamen que la globalització, en última instància, millorarà la vida de la gent de tot el planeta. Argumenten que la globalització és el millor que li podria passar a un país en vies de desenvolupament i que l'obertura del comerç i dels mercats, com a part de la globalització, portarà la prosperitat a tot arreu. Promet un demà millor i harmonia entre la gent del món, els quals seran beneficiats per una major eficiència econòmica i un món revaloritzat a llarg termini. Aquests supòsits entren en contradicció evident a *Petals of Blood* on, amb el pretext del desenvolupament, els camperols havien estat empesos a demanar préstecs per barrar les seves terres i comprar fertilitzants importats. Tanmateix, la majoria no va poder pagar els seus préstecs amb la conseqüència de perdre els seus terrenys, que després van ser venuts, deixant els pagesos sense terra i, per tant, no se'n beneficien ni tan sols milloren, en el context de la globalització.

Els efectes de la globalització, especialment entre l'elit, els trobem emfatitzats quan Odili diu que:

un home que tot just acaba d'arribar de la pluja i eixuga el seu cos i es vesteix amb roba eixuta és més reticent a sortir de nou, que un altre que ha estat a recer tota l'estona. El problema amb la nostra nova nació, com jo ho veia aleshores... fou que cap de nosaltres havia estat a recer, el temps suficient per ser capaç de cridar a l'ordre. Tots havíem estat junts sota la pluja fins ahir (Ngugi: 37).

Continua parlant de com un grapat de la seva gent es van tornar elegants i afortunats, i de com ells es van obrir pas i es van apoderar del refugi que els seus antics governants havien deixat. La metàfora anterior és molt poderosa i la clau és que una persona que passa de no tenir res, com Nanga, a tenir-ho tot passa ser més reticent a tornar a no tenir res, comparat amb algú que ho ha tingut tot sempre; això el fa, per tant, més cobdiciós a l'hora de guanyar poder i el fa posar-se més a la defensiva a l'hora de renunciar-hi. Odili emfatitza que la nova nació mai no va estar a recer, sinó sota la pluja, i que necessiten, desesperadament, comprovar què passa amb un petit refugi. Aquest refugi fou una manifestació de la globalització, la qual cosa afavoreix només uns quants a beneficiar-se de la mà de la majoria.

2. Conclusió

Aquest article proposa l'opinió que el terme nació és infestat de deficiències greus que es deriven de la mateixa definició. A *Mayombe*, s'insisteix que la imatgeria comuna pot unir la gent i s'ha demostrat que el nacionalisme ha jugat un rol important en péixer el sentiment nacional. L'estudi revela que el fet nacional és amenaçat i soscavat a mida que el món es converteix en una aldea global que treu rellevància a les fronteres polítiques. La sobirania és amenaçada, ja que els governs nacionals es tornen insignificants perquè ja no són la principal forma d'autoritat. Aquest document també sosté que el discurs de la nació i el fet nacional que pretén comprometre tothom dins la nació de la mateixa manera i amb el mateix grau d'intensitat no reflecteix plenament el concepte d'equitat, ja que les variacions i les diferències s'observen amb el paràmetre del gènere, car les nacions estan marcades pel concepte de gènere.

Bibliografia

- ACHEBE, C. (1966) *A Man of the People*. Harare, Baobab books.
- ACHEBE, C. (1987) *Anthills of the Savannah*. Johannesburg, Heinemann Educational Publishers.
- ANDERSON, B. (1991) *Imagined Communities: Reflections on the Original Spread of Nationalism*. London - New York, Verso.
- ASHCROFT, B., GRIFFITHS, G., TIFFIN H. (ed) (1995) *The Post Colonial Studies Reader*. London, Routledge.
- DAVIDSON, B. (1992) *The Blackman's Burden. Africa and the Curse of the Nation State*, London, James Currey.
- DAY, G. and THOMPSON, A. (2004) *Theorizing Nationalism*. New York, Pulgrave Macmillan.
- EMENYONU, E. (ed.) (2006) *New Directions in African Literature*. Oxford, James Currey Ltd.
- FANON, F. (1963) *The Wretched of the Earth*. London, Penguin Books.
- GELLNER, E. (1993) *Nations and Nationalism*, Ithaca, Cornell University Press.
- HOLTON R. (1998) "Globalization and the Nation State" in *International Journal of Comparative Sociology*, 33 (1-2), 81-100.
- MOLANDE, B. (2004) "Politics of Rewriting: What Did Achebe Really Do?" in *Journal of Humanities* No.18, 38-54.
- MC LUHAN, M. (1994) *Understanding the Media: The Extensions of Man*, London, Routledge.
- NGUGI Wa Thiong'o (1997) *Petals of Blood*. Johannesburg, Heinemann Publishers.
- PEPETELA (1983) *Mayombe*, Harare, Zimbabwe Publishing House.
- SMITH, A.D. (1998) *Nationalism and Modernism*. London, Routledge.
- THIERME J. (2003) *Postcolonial Studies*. New York, Oxford University Press.
- VAN DE WAALS, W.S (1993) *Portugal's War in Angola 1961-1974*. Rivona, Ashanti Publishing
- VHUTUZA E and Ngoshi, H (2008) "Nationalism or Supranationalism in the 21st Century?" in *African Integration Review* Vol. 2, No.1 January 2008, African Union Commission.

NAZIOTASUN, NAZIO ETA GLOBALIZAZIO KONTZEPTUEZ GALDEZKA KOLONIALISMO OSTEKO AFRIKAN: AFRIKAKO LAU ELEBERRIREN TESTU AZTERKETA

Elda Hungwe

“Lecturer”a “English and Communications” Departamentuan
Chipo Hungwe

“Lecturer”a “Human Resource Mangement” Departamentuan
Midlands State University

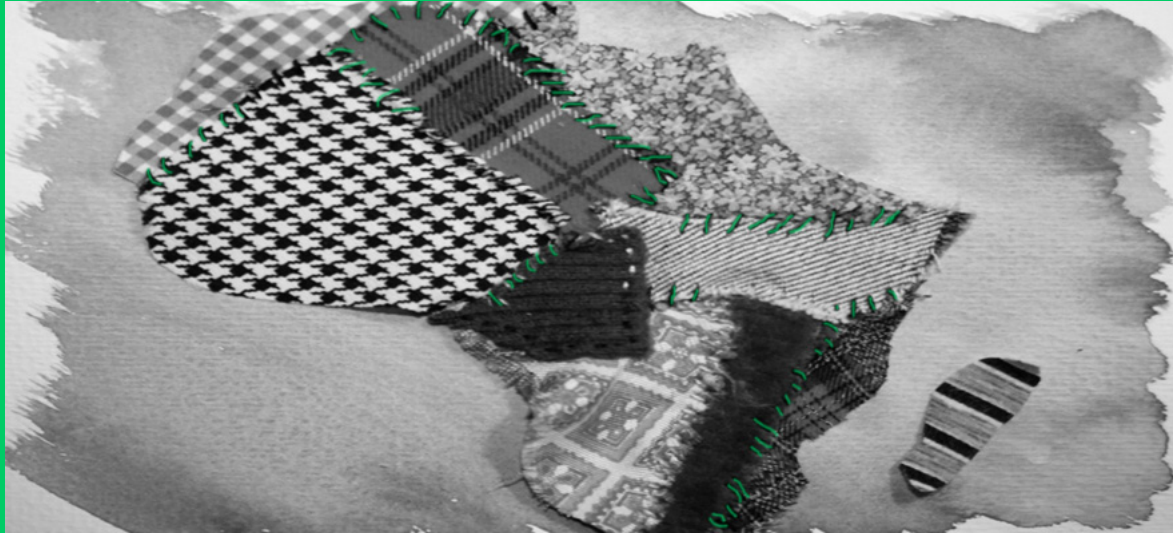
Aipatzeko gomendioa || HUNGWE, Elda; HUNGWE, Chipo (2010): “Naziotasun, nazio eta globalizazio kontzeptuez galdezka Kolonialismo osteko Afrikan: Afrikako lau eleberriren testu azterketa” [artikulua linean], *452°F. Literaturaren teoria eta literatura konparatua aldizkaria*, 2, 30-47 [Kontsulta data: uu/hh/ee], < <http://www.452f.com/index.php/eu/elda-hungwe--chipo-hungwe.html> >.

Ilustrazioa || Mireia Martín

Itzulpena || Edurne Aldasoro

Artikulua || Jasota: 09/09/2009 | Komite zientifikoak onartuta: 13/11/2009 | Argitaratuta: 01/2010

Lizentzia || 3.0 Creative Commons lizentzia Aitortu - ez merkataritzarako - lan eratorririk gabe.

Laburpena || Pepetela-ren *Mayombe*, Ngugi-ren *Petals of Blood*, Achebe-ren *Anthills of the Savannah* eta *A man of the People* liburuak aztertuz , artikulu honek naziotasun eta nazio kontzeptuez egiten du galde kolonialismo osteko Afrikaren testuinguruan eta kolonialismo osteko teoria ardatz hartuta. Kolonialismo osteko teoriak nazioa eta naziotasuna goraiatzan duen narratiba bikainari aurre egin eta narrazio horiek goitik behera deseraikizen ditu, arazo sorburu izan ohi baitira. Lan honek nazio hitzaren definizioari lotutako arazoak mahairatzen ditu, zeinetan hainbat kidek jarrera hartua duten. Berebat, nazionalismoaren ideia eta nazio bat osatzeko horrek duen garrantzia ditu aztergai. Aipatzen den bezala, naziotasuna gatazka arrazoi izan zen independentzi osteko Afrikan , nahiz eta, era berean, eginkizun zaila bete zuten dekolonizazioan zehar; izan ere, aldaketak genero-ezberdintasun modura hartzen dira eta etnizitateak nazio eraikuntza eragozten du. Halaber, globalizazioak ere mehatxatzen, aldarazten eta gutxiesten du nazioen izatea.

Gako-hitzak || Pepetela | *Mayombe* | Ngugi | *Petals of Blood* | Achebe | *Anthills of the Savannah* | *A Man of the People* | Etnizitatea | Generoa | Globalizazioa | Naziotasuna | Nazionalismoa | Poskolonialismoa.

Abstract || Through the analysis of Pepetela's *Mayombe*, Ngugi's *Petals of Blood*, Achebe's *Anthills of the Savannah* and *A Man of the People*, this article interrogates concepts of nationhood and nation in postcolonial Africa within the framework of the postcolonial theory. Postcolonial theory defies grand narratives such as the nation and nationhood, hence deconstructs such narratives as they are problematic. This study shows problems associated with definitions of a nation in which some members are sidelined. Also explored is the idea of nationalism and its importance in forming the nation. It is revealed that nationhood is problematic in post independent Africa even though nationalism served a critical role during decolonisation because variations are noted as differences in gender and ethnicity disturb nation building. Globalisation is also threatening, challenging and undermining the existence of nations.

Key-words || Pepetela | *Mayombe* | Ngugi | *Petals of Blood* | Achebe | *Anthills of the Savannah* | *A Man of the People* | Ethnicity | Gender | Globalisation | Nationhood | Nationalism | Postcoloniality.

0. Sarrera

Nazioak sortu eta naziotasun identitatea talde identifikazioarekin lotzen hasi zen une beretik, eztabaida eta asalduraren iturri izan dira, haren mugak etengabe ezbaian jarri baitira. Nazio eraikuntzak goiena jo zuenean, naziotasunaren adiera eta asmoa gutxi gora-behera onartu egin ziren eta ondorioz, nazioak testuinguru finkotzat hartu ziren, gizarte prozesuak aztertu eta analizatu zitezkeen eremua. Bazirudien giza harremanak naturaltasun osoz garatzen zirela nazio bakoitzaren mugen barruan, eta era berean, harreman politiko eta diplomatikoak gertatzen zirela euren artean. Azterketa kritiko bat egin ahal izateko, naziotasunaren ideia oso da garrantzizkoa, argi asko erakutsi duen moduan sentimendu eta ekintza nazionalistaren gorakadak eta etengabeko ezegonkortasun eta berrantolaketa politikoak. Nazio zatiketa berriak ari dira sortzen eta nazio nortasunari buruzko auziak lehenago ez zuten garrantzia hartzen ari dira etnizitateari buruzko eztabaiden testuinguruan; berebat, ordezkari politikoaren molde berriak ari dira sortzen nazio mailaz goiti-beheiti. Eta ikuspegi honen baitan da ezinbesteko nazio/naziotasunaren kontzeptuaz galde egitea. Ikerketak testu kritizismoa darabil, azterketa-gaitzat hartzen dituen idatzizko iturri materialei aplikatzen zaien metodoa (Jankowski and Jeven, 1991: 62).

Honela, bada, ikerlana kolonialismo eta kolonialismo osteko aldiari mugatu zaio. Kolonialismo aldia Pepetelaren *Mayombe*-n islatzen da eta bertan agerian uzten dira bazterte ekonomikoa, menderatze politikoa eta baita agintaritzakolonialari aurre egiten dion kolonizaturiko jendearen erreakzioak ere. Nazio arazoak ikusten ditugu, inposiziorik gabe euren kulturak eskuratu nahi dituzten banako eta talde etnikoak besarkatzea bilatzen duen aldetik. Achebe-ren *Anthills of the Savanna*-k naziotasuna nola bereziki gizonezkoen eskumen modura sortzen den erakusten digu. Globalizazioaren mendean naziotasunaren ikusmoldeak zalantzan jarri eta nazio leialtasun zaharrak zokoratzen dituzten identitate multikultural eta transnazional berrien premia sortzen dute. Ngugi-ren *Petals of Blood* eta Achebe-ren *A Man of The People* liburuetan azpimarratzen da egoera hau.

0.1 Azterlanaren eta Literatur Aldizkariaren testuingurua

Naziotasun eta nazio identitatearen izaera Afrikako gizarte modernoan bihotzetatik nabarmen gertu dago, 1880 eta 1890eko hamarkadetan kolonialismo garaian Europako indar inperialek egin zituzten lurralde-mugaketan ondorioz. Bada, industrializatutako Europak lehengaiak hornitzeko jarri zuen begia Afrikan; halaber, eskuz egindako gaiantzat balizko merkatu izan zitezkeela ere ikusi zuten. Gainera, Taylorrek (1984) "Europar agintea lortzeko borroka" deitu zuenaren urrats modura ere kolonizatu zuten Afrika. Europako herrialdeak Europako botereen artean kontrolatzeko lehia bilakatu zen. Europarrek Afrika kolonizatzeko beste arrazoi bat izan zen haiek zuriak ziren aldetik afrikarrak "zibilizatu"

behar zituztela pentsatzen zutela. Parsonek (1998) azpimarratzen du 1920 urterako Hego, Erdi eta Eki Afrikako estatu gehienak zuzenean gobernatutako kolonia bihurtuak zirela. Mendebaldeko Afrikan, berriz, zeharkako gobernu kolonialak egiten zuen buru eta hainbat meatze eta nekazaritza-eremu konpainia kapitalistek ustiatzen zituzten. Era berean, garai hartan Europako heziketa akademikoa garatu eta diziplinatan banatuta zabaldu zen. Antolamendu hierarkiko berriak kolonialismo osteko balizko eliteei giza mailako ezagutza ez ezik, lanbide ezagutza ere ekarri zien. Heziketa hau, ordea, kolonialismoak sortutako eta maila apaleko tokiko funtzionarioen beharra asetzeko soilik ematen zen, edota misiolariak euren egiteko zibilizatzaileak zuten kontzientzia lasaitzeko. Nolanahi dela ere, kontzientzia nazionalista garatu zen eta honekkolonialismoaren aurka borroka egiteko hainbat mugimendu nazional sortzea ekarri zuen Afrika barruan. Horren eskutik liberazioaren aldeko gatazka ernatu zen, azkenean Afrikako nazio eta estatu ugariaren independentzia ekarri zuena. Honela, bada, naziotasunaren ideia askatasuna irabazi zuen gatazkan barneratu zen, izan ere, afrikarrek bere burua izaki fisiko-psikologiko modura identifikatu zuten, kokapen geografiko baten moldepean bizi zena. Talde honetako kideek abertzaletasun eta harrotasun sentimendu komuna zuten lotura nagusi.

Day and Thompson-ek(2004) adierazten duten legez, nazioaren garapena eta jatorria argitzen duten bi pentsamendu-eskola aurkajarri daude:eskola modernista eta eskola etnizista . Modernistek diote nazioa eta nazionalismoaren sustraiak ez direla modernizazioaren prozesu sozio-ekonomiko gorenaren alditik haratago hedatzen, hau da, industrializazioa, kapitalismoa, estatu modernoaren gorakada eta politikarekin lotutako aldaketa nagusiak (Gellner, 1983). Honen aldean, ordea, etnizistek defendatzen dute nazionalismoaren sustraiak aro moderno aurreko identitate etnikoetan aurkitu behar direla. Antony Smith-en arabera, (1991) nazioak moderno izan daitezkeen arren, beren jatorriak ez dira modernoak; are gehiago,hasierako etniak ezagutzen lagundu gaitzakete (alegia, leinu, mito, historia eta kultura partekatua duten giza taldeak, lurralde jakin batekin nolabaiteko elkartasun sena dutenak). Smith-entzat maxima da modernistek deskribatutako indarrek etniak suntsitu gabe eraldatzen dituztela. Andersonek (1991) defendatzen du nazio bateko kideak jendea behar duela irudipenezko ekintza bat gauzatu ahal izateko eta ekintza horren bitartez sekula ez ezagutu, ez eta ikusi ere egin gabeko beste batzuekin identifikatzen direla. Eta hori posible da zenbait baldintzaren betetzen badira eta idatzizko komunikabideen iritsierarekin, denbora eta espazio tarte luze-zabalean jendea elkartzeko gai baita. Andersonek adierazten du hizkuntza berean egunkari eta eleberririk berberak irakurtzeko gai den biztanleria, aldi berean gai dela egunkarietan ageri diren horiek giza mundu berean bizi balira bezala ulertzeko, “adiskidetasun “sakon horizontala” partekatuz” (1991:16). Halaber, Andersonek (1983) subirotasuna naziotasuna adierazteko beste kontzeptu bat dela aipatzen du. Bereziki Ameriketako nazio estatuen eta nazioen sorkuntza du aztergai; Ameriketako ereduaren ezaugarri nagusia nazio bakoitza

botere subirano modura kontzeptualizatzen dela da nor bere eragin esparruekin.

Naziotasunaren berriazko diskurtsoei dagokienez, Calhoun-ek (1997) hamar ezaugarri bereizi ezberdintzen ditu. Horietako bat bera ere ez da ezinbestekoa, baina horiek guztiek batera elkarri lotutako kontzeptu eta suposizioen eredu osatzen dute, nazioaren eta jendearen gaineko errealitatea ezagutarazten digutenak.

Horiek barne hartzen dituzte mugak, zatiezintasuna, subirotasuna, jendearen interesekin bat egiteak aitortzen duen legimititatea, jendearen mobilizazio eta parte hartzea, partaidetza zuzen eta indibiduala, kultura komuna, sakontasun historikoa, jatorri komuna eta lurraldetasuna. (4-5)

Nazionalismoaren diskurtsoak nazioak zein erataraz sortu diren zehazten laguntzen du. Esaterako, Andersoni jarraiki (1991), nazioak ulertzen dira gauza mugatu, subirano eta horizontalki uniformeak bailira, bakoitzean buru egin dezakeen egungo berdintasun eza eta esplotazioa aintzat hartu gabe. Naziotasun kontzeptuak kolonialismo osteko teoriaren ildoari jarraiki aztertuko dira luzaro. Literatur teoria edo hurbilpen kritiko modura, Ashcroft et al. i jarraiki (1995), kolonialismo osteko teoria kolonialismo aroko diskurtso, botere egitura eta gizarte hierarkiekiko konpromisoa eta desadostasun eza da. Kolonialismo osteko teoriak aurka egiten die nazio, naziotasun, nazionalitate eta antzeko narratiba handi edo definizio garbiei. Bada, kolonialismo osteko teoria, kolonialismoko diskurtsoen analisia deskribatzeko erabili ohi da, bigarren edo hirugarren munduan mendeko taldeen egoera eta esperientziak zehazteko. Berebat, teoriak Mendebaldeko ezagutzaren egiturak aztertzen ditu eta ezagutza honek Mendebaldeak egituratzeko baliatu dituen baldintzen gaineko hausnarketa egitera deitzen du. Nazioa eta nazionalismoa arazo iturri dira independentzi ostean, nahiz nazionalismoak rol kritikoa bete zuen dekolonizazioan zehar.

1. Azterlanaren helburuak

Azterlan honen helburua da naziotasun/nazioaren garrantzia finkatzea nazio eraikuntzaren egitekoan; berebat, globalizazioaren aldirian naziotasun/nazio kontzeptualizazioa baliozkotu nahi da, hala nola, emakumeek nazioan duten tokia kokatu nazio eraikuntzan duten garrantzia egiaztatzeko.

1.1 Nazio baten eraikuntzarantz – Pepetelaren (1983) *Mayomberen* analisia

Angola oparoa da baliabide naturaletan: olio gordailu aberatsak eta egurra ditu. Bada, mineral gordetegi izugarri horiek izan ziren, hain zuzen ere, lurralde honen kontrola (bai militarra, zein lurralde mailakoa, merkataritza arlokoa edo politikoa) izateko borrokaren arrazoi nagusi.

Van De Waals-ek (1993) kontatzen du nola bederatzigarren mende amaierarako Angola nazioarte mailan Portugalen inperio kolonialaren zati modura aitortua zen. Honela, bada, barne aldeko erresumak mendean hartuak izan ziren nekazari portugaldarrak bertan finkatu ahala. Eskulanaren eskasiak ekonomiaren garapena geldiarazi zuen eta ondorioz, lan bortxatuaren esparrua portugaldarren politikaren bitarteko bilakatu zen. Kolonialismoaren atal modura, portugaldarrek asimilazio politika garatu zuten, frantziarrek ere erabili izan zutena. Asimilazioak -kolonialismoaren politika administratibo modura- Afrikako egitura sozio-ekonomikoak suntsitu zituen, afrikarra zen edozer erabat eta guztiz ezabatzea bultzatu zuen, metropoliko egiturekin ordezkatzeko soilik. Asimilazioaren helburu nagusia gizaseme frantses beltzak edo beltz portugaldarrak sortzea zen. Are gehiago, Tidy eta Leeming-ek (2005) diote asimilazio frantziararen ondorioz kolonia frantsesek Frantziaren hedapen trataera jaso zutela. Izatez, asimilazioa afrikarra zena besarkatzen zuen guztiaren errefusa zen. Ordea, portugaldarrek ez zituzten asimilazioaren abantailak guztiengana hedatu eta elitea soilik besarkatu zuten, ironikoki portugaldarren politikaren hipokresia hauteman zuen intelektual talde txiki bat. Honek guztiak kontzientzia nazionalistaren garapena ekarri zuen, indar kolonialen aurkako borroka armatuarekin iritsi zena gorenera. Van Der Waals-en iritzira, Angola Askatzeko Jendearen Mugimenduak (MPLA) indartu egin zuen kolonialismo portugaldarra suntsitzeko indar anti-inperialisten fronte batu baten borroka bizia beharrezkoa zela. Honek eskatzen zuen angolarrek fronte guztietan mobilizatu eta borroka egitea, hartara inperialismo portugaldarra ahuldu eta Angola herrialde aske bihurtu ahal izateko.

Testuinguru honetan idazten du Pepetelak (1983), Angolan gerrillari ohi izan baitzen eta iraultza armatuaren eskarmentua izan baitzuen, bere herrialdea askatzeko borroka egin zuen aldetik. Ez du, inola ere, ikuspegi arrazista batetik identifikatzea nahi. Bere gerra-izena hautatu zuen Angolako iraultzaren helburuekin bat zetorrela erakusteko. Gerrillak MPLA askapen mugimenduaren atal dira eta etsaia Estatuaren Defentsarako Nazioarteko Polizia (PIDE) koloniala. Pepetela Marxismoan sinesten zuen ikaslea zen. Nekazari eta langileak zituen helburu. Jauntxo zuri kolonialistek ekoizpen baliabideak monopolizatu eta afrikar natiboak jornalari izatera lerratu zituzten. Bi klase sozial hauen arteko harremana arrazaren araberakoa eta esplotatzailea zen.

Nazioaren ideiak kolonialismo osteko gizarteei euren irudi propioa sortzeko bide eman die, bide batez, inperialismoaren zapalkuntzatik euren burua askatzeko lana egiteko. Wallerstein-ek (Haralambos eta Holborn: 2005) dio kolonialistek bideratu zutela Afrika estatu subiranotan zatikatzea. Estatu hauek maiz jende multzo ezberdinak besarkatzen dituzte; esaterako, Mayomben, hainbat giza-talde bereizten dira, hala nola, Kikongo, Kimbundu, Fiote eta Umbundu. Honegatik guztiagatik aitortzen zaio nazionalismoari jendea elkarretaratzeko duen dimentsio psikologiko garrantzitsua. Calhoun-ek (1997: 99) nazioen eraikuntza soziala deskribatzen du eta bertan dio nazioak existitzen direla soilik

bertako kideek nortasun nazionalaren diskurtso-markoaren bitartez euren burua ulertzen dutenean. Eskuarki, benetako naziotasuna aitortzeko egitekoan nazioko hainbat kide, barnean bizi duten gatazkan gorpuzten dira. Esate baterako, mayomben MPLAk jendea bereganatzea lortu zuen hein handi batean. Hainbat garaipen lortu zituen mobilizazio, kontzientzia politiko, adore eta babes zibilaren esparruan, eta horixe da, hain zuzen, Joao Komisarioaren egitekoa. Jendetzaren edo taldearen indarra bakarka egiten dena baino askoz handiagoa dela konturatzen gara. Bistan da gerrilla eta zibilen arteko koordinazioa, azken hauek gerrillariei informazioa ematen baitiete. Izan ere, “ausardiak” langile klasea aintzatesten du, gatazkarekin bat egiten badute irabazten ari direlako sentimendua zabalduz. Nazio baten sorreran, nazio nortasuna oso da garrantzizkoa. *Mayomben* nortasun hori sortzen da Komisarioak jendetzarengan kontzientzia sortzen duenean.

Mayomben hainbat jende ezberdinen nahasketa irudikatzen da, baina, euren burua naziotzat hartzen dute. Bertan talde etniko ezberdinak ageri dira, Kikongo, Kimbundu eta Umbundu-ak eta pentsamolde nazionalista da horien guztien itsasgarri emozionala. Thierme-k (2003) nazionalismoa nazio estatuaren autonomia baieztatzen duen ideologi modura ikusten du eta, eskuarki, batasun nazionala eskuratzea edo kolonialismoaren kasu honetan, gobernu kolonialetik askatasuna lortzea, bilatzen duten mugimendu politikoen bitartez irudikatzen da. *Mayomben* irudikatzen diren Angola bezalako gobernu kolonialaren mendeko estatu afrikar gehienentzat nazionalismoa baliabide garrantzitsu bihurtzen da inperialismo eta kanpoko gobernuetatik askatasuna lortzeko egitekoan.

Appaiah-k (1992) dio nortasuna historiaren ekoizpena dela eta giza-nortasun bakoitza gizarteak eraikitzen duela eta historikoa dela. Ordea, *Mayombek* erakusten du kolonialismoaren historia bera partekatzea eta nortasun bera partekatzea ez direla gauza bera. Testuan agerikoa da ez dagoela nortasun bat guk askatasunaren borrokalarietat (MPLA) ezagutzen ditugun haientzat. Eleberriak askapen mugimendu nazional honetan bizi diren tentsioak erakusten ditu, Angolako giza-talde etniko guztietako jendea barne hartzen baitu: iparraldeko Kikongoak, erdialdeko Kimbunduak, hegoaldeko Umbunduak eta triburik gabe geratu diren beste hainbat. Askatasunaren aldeko borrokalari hauek *Mayomben* nolabait elkarlotzen dituen ideologia nazionalista da, Angola liberatzeko askatasun beharra.

Hasiera-hasieratik askatasunaren aldeko borrokalari batzuk besteetatik bereizten dituzten ezaugarri etniko horiek mehatxatzen dute Angolaren askatasunaren aldeko borroka. Izan ere, elkarrenganako mesfidantza eta gorrotoak astindutako borroka da. Eragiketa Buruak, Mundu Berrik, Ekuikuik eta Mirarik Borroka agortudelako errezeloa dute. Halaber, ez dira Beldurbako Komandantearekin fio, Kikongoa baita hura eta beraiek Kimbunduak. Komandoa bera tribalismoak eta anbizioak zatitzen ditu. Honela, bada, nazio borroka honetan, edo Basil Davidsonen hitzetan (1992) lurralde kolonialak eraldatzeko borrokan, kultura etnikoen ondarea nekosoa eta barneratzen zaila da, eta hortik, tribalismo modura

ikusitako kolonialismoaren pentsamolderako itzulera. Tribalismoa ideologia arriskutsu eta errealista modura deskribatzen da, kontzientzia nazionalistaren arrakasta kulunkan jartzen duena. Esate baterako, Komandanteak boluntarioak eskatu zituen Muatianvua aurkitzeko, erretreta ostean desagertua zegoela ikusita; ordea, ez zuen inork bere burua aurkeztu, Muatianvua destribalizatua zegoelako.

Nazionalismoa arazo bihurtzen da eraikuntza artifiziala delako. Eta hori horrela islatzen du Theory-k, hibridazioaren gizakundea den mulatoak. *Mayomben* bere bozak aurre egiten dio esentzialismoari, izan ere, nazioa Afrikako dibertsitate etnikoari muzin egiten dion eraikuntza politikoa baita. Ez dago nortasun afrikar homogeneous. Hemen sortzen den galdera da “bateratu al daitezke aurkatutako boz hauek?”. Tarrow-ek dio (2000) nazioa neurri erreaktibo zein proaktiboan bitartez euskarritzen dela hein berean. Izan ere, ideologia nazionalistek “itsasgarri emozionalaren” papera joka dezakete kanpotik mehatxurik ez dagoenean edota mehatxuak berehalakoa ez dirudienean; horretarako elkartasuna sustatzen dute harik eta nazio kideek gauza arrunta bailitzan onartzen dutenera arte.

Mayomben azpimarratutako beste arazoa, nazioaren sorkuntzari eta nazionalismoari dagokionez, misioen ugaritasuna da. Gerrillek nazioaren izenean misio edo egiteko pertsonalak abiarazteko joera dute. Pentsamolde nazionalistak aldarrikatzen du gerrilla guztiak askatasuna lortzeko ari direla borrokatzen, eta batek bere buruari egiten dio galde “noren askatasuna, baina?”. Nor bere interesak ditu. Esate baterako, Eragiketa Burua Cabindan ari da borrokan bere lurraldeak arerio gutxi izan dituzten. Theoryren egitekoa, berriz, arraza hibridoak onartzen ez dituzten mundu batean onespina izatea da eta gerrillena Angolan bakea, burujabetasuna eta gizarte berdintasuna eskuratzea. Euren helburua lortzeko bideak eta metodoak bereizi zituzten eta horrek borroka armatua barne hartu zuen.

Mayombek gainera partaide izatearen kontzeptua azpimarratzen du, bereziki nazio eraikuntzari begira. Nazionalismoaren teorizatzaile klasikoek nazioa entitate batu eta kulturalki homogeen modura azaltzen dute, Smith-en kasuan (1998) gune etniko baten inguruan eratutakoa. Ordea, gero eta kritizismo handiagoa erakusten dute gizarte teoriariek, haien arabera nazioa beti baitago auzitan, batik bat bertako kideen aldetik. Theory-k ildo honi jarraitu dio. Borrokarako duen konpromisoa ez zaio garatutako barne kontzientzia batetik etorri; ordea, kanpoko indar eragile baten ondorio da. Lehenengo, jatorria erabiltzen du bere burua definitzeko, bere kausa legeztatzeko. Berak onartzen du kolorezkoa dela eta halakoa den aldetik, nortasun krisia sufritzen ari dela, ez daki nongoa den eta honenbestez, dio: “Etsai amorratua bizi dut ene baitan, eta horixe dut indar eragilea” (Pepetela, 1983:1). Bere eginkizuna arraza hibridoak onartzen ez diren munduan onespina lortzea da. Bere metodoa gerrillekin bat egitea da. Theory arrazismoaren mitoa aldatzen ari da, nazio eraikuntzari dagokion heinean bereziki. Elementu honek suntsitu egiten du jendearen berdintasun oinarrikoa

eta beltzen alderdian borroka eginez, Theoryk erakutsi nahi du kolore ezberdintasunak ez duela axola; horren bitartez arraza desmistifikatzen du, nazio nortasunaren parametrotzat hartu behar den hura ez dela arraza erakusteko; identitateak kontzientzia partekatuaren pareko behar du izan. Bera Gabelarekin identifikatzen da, handik dator bera, errealitate material batetik eta ehuneko ehun Angolako hiritar dela egiaztatzen du.

Kontua da gerrilla guztiak ez daudela kontzientzia partekatu honi begira. Bera, bada, oinaze fisikoak zein espiritualak jasateko prestatua dago, baita heriotza ere Angolaren alde eta bertako biztanleen alde borrokatuz eta horregatik egiten dio uko basera belaun zauritua sendatzera itzultzeari. Familia uztearen aldeko aukera egin du bere nortasuna egiaztatzearen. Berebat, Theoryk desmistifikatu egiten du arrazaren kontzeptua nazioan. Ideia nagusia da talde sozialetan bizi izatea ideala dela, baina, ez gukeela ahantzi behar gizakiok oso konplexuak garela, baita gizabanako bezala ere.

Nazioa entitate homogeen modura ikusteak berdintasun adiera dakar berarekin eta honek jendearen arteko alde nabarmenak ezkututzen ditu, eleberrian erakutsi den moduan. Pepetelaren argudioa da nazio baten definizioak duen izaera homogeenaren muga etnikoak baino haratago joateko beharra dagoela, mendebaldeko ikusmolde batetik. Aldi berean, ordea, Mayombek kolonialismoaren aurkako borrokan nazioaren ideiak duen garrantzia azpimarratzen du. Izan ere, nazioaren ideia kolonialismoaren aurrean erresistentzia gune modura bereganatu baitute ia afrikar gehienek. Jendeak askapenaren aldeko gatazkan borroka egiten zuenean, unitate bakartzat hartzen zituzten, baina borrokan elkarrekin aritu arren, euren arteko aldeek azaleratzen segi zuten.

Amaieran erakusten den nazioaren argazkiak frogatzen du kolektiboaren sinkretismoak duen balioa, Beldurbakoren heriotzak agerian uzten duena. *Borrokarekin* batera emango diote lur, hilobi berean, eta honek bistaratzen du iraultza batean komandantea eta soldadua bat bera direla. Beldurbakoren heriotzak tribalismo eta indibidualismoaren hesiak gainditzen dituen kontzientzia nazionalistaren garapena dakar eta honek, epe luzera, gizabanakoak nazioa sortzea ekarriko du, non talde modura esku hartuko duen.

Miller-ek uste du (Day and Thompson, 1995: 6) nazioak sortueta irauten dutela jende multzo garrantzitsuen arteko pentsamendu eta elkar truke prozesu aktibo baten bitartez. Honela, bada, nazioa komunitate modukoa da eta bere baloreak eta identitateak aurrerabideko negoziazio eta gogoetaren mamia dira. Izan ere, praktika horiek (nazionalismoa) jende andana handiak kontzientziazio eta talde identitate batera elkarrekin eramateko, gidatzeko, pentsatuak daude. Nazionalismoaren diskurtsoak modu erabakigarrian laguntzen du nazioak sortzeko modua zehazten. Eta ildo honi jarraiki, Brubaker-ek (Day and Thompson, 2004: 11) iradokitzen du gutxiago pentsatu beharko litzatekeela

nazioek duten garatzeko moduez eta aldiz, nazioa kategoria modura barne hartua dagoen molde ugarietan jarri behar litzatekeela gogoia, instituzionalizatua eta orokorki ezagutza marko modura finkatuta.

1.2 Afrikako Erronka Politikoen panazea: Nazioa defalikatzen Acheberen *Anthills of the Savannah*-n

Pepetelaren kontakizunak nazionalismoa soil-soilik gizonezkoen egiteko modura erakusten digu, emakumeen bizitza beste edozertan oinarritzen den bitartean. *Mayomben* borrokatzen den askapen mugimendua gizonek egiten dute eta emakumeek, berriz, egiteko txikiagoetan ematen dute denbora, irakasten esate baterako. Naziotasuna kasu honetan berariaz gizonezkoen eskubidea bailitzan ageri da, izan ere, askapena, kolonialismoa eta nazionalismoa moduko hitzei lotua baitago. Hitz hauek guztiz arrak dira, eta aldi berean, indarkeriari, barrentzeari, inbasioari lotuta daude; beraz, gizonezkoen gerrilla da nazioa (emea) babestu behar duena. Acheberen (1987) *Anthills of the Savannah*-k defalikatzen du nazioa eta kolonialismo osteko Afrikan zenbateraino den hori ageriko islatzen du. Achebek erakusten du nola gizonezkoen ezaugarri hauek ustelkeria, berekoikeria eta zikoizkeria indartzen duten eta horiek gobernu txarrak, eskubideen ukazioa eta kolpe militarrek ere eragiten dituzten, guztiak ere indarkeriazko direnak. Bada, Achebek ez du aintzat hartzen nazioaren kontzeptu hau *Anthills of the Savannah* liburuan.

Eleberria Kangan izeneko Mendebaldeko estatu afrikar fikziozkoan garatzen da, presidente diktatorial baten agindupean, inguru guztiz militarrean. Herraldea gobernu ustel baten bidez eta esku gogorrek gobernatzeko du eta badirudi ez dagoela legebiltzarrik. Kolonialismo osteko Afrikan maskulinitateak jauntxo kolonialen isla ziren hein handi batean; honela, bada, Sam-ek burdinazko ukabila darama eta bere kabineteko guztiak zapaltzen ditu; ordea, egoera ironiko bihurtzen da emakume kazetari zuri batekiko tratuan goxo eta likatsu ageri denean.

Mugimendu nazionalistek nekez hartu ohi zuten emakumeen egoera abiapuntu gisa. Aldiz, nazionalismoak maiz arbuatzen ditu emakumeei dagozkien kontuak edo bazterrean uzten nazioaren norakoaren gaineko gertakari garrantzitsuagoak erabaki bitartean. Hence Enlore-k (Molande, 2004: 44) ondorioztatzen du nazionalismoa ia beti "oroipen maskulinitutik, apalkuntza maskulinitutik eta esperantza maskulinitutik" sortu ohi dela. Achebe, honenbestez, kale egiten duen nazio maskulinitua aldatzen ari da, beti kolpe eta iskanbila politikoei lotua dagoen aldetik.

Honela, bada, Beatrizek *Anthills of the Savannah*-n publikoki egiten dio desafio txobinismo maskulinoari zera dioenean: "emakume orok gizona bere burua osatzeko behar duela esatea, gizonezkoen txobinismoaren astakeria izugarria da, guztiz arbuatu nuena Emakumeen Lib bezalako ezer zegoela jakin aurretik" (Achebe, 1987:88). Ikem-ek berak ere emakumeen zapalkuntza auzitan jartzen du. Emakumeen

zapalkuntzaren aurka informazioa emateko modua bilatu nahi du eta emakumeak behe mailakoak direlako ideia txobinistak erasotzen ditu. Berak emakumeei nazio eraikuntzarekin zerikusia duen orotan aitortzen die tokia bereziki. Beatrizek, emakumea denak, haurtzarotik garapenaren ikur modura egin du aurrera. Berebat, itxaropenaren ikur ere bada Kangango egoera politikoaren aurrean; izan ere, bertakoen ikuspuntutik, nortasun egokia erakusteak baliagarri baitirudi gizartean emakumearen emantzipaziorako. Amaechina, Elewa-ren haurra ere, Kanganen egoera politikoak aurrera egingo duenaren eta emakumezkoak Kangango gobernuan buru egiten duen statu quo egoeraren balizko itxaropen direlako esperantzaren ikur da.

Acheberen *Anthills of the Savannah*-k azkenean balioa ematen die emakumeei. Beatrizek Kangango kolonialismo osteko mundua Idazkariorde Nagusi modura betetzen du Finantzen Ministerioan eta bera da zerbitzu osoan ingeles hizkuntzan ohorezko matrikula duen bakarra. Alabaina, sistema desorekatu batean emakumeen gutxiengo txiki bat ordezkatzeko du berak, non gizonezko afrikarrek heziketa betea jaso zuten bitartean, emakume afrikarrek, aldiz, hemeretzigarren mende erdialdean bezala, etxeko lanetarako eskoletan estetikarako gaitasunak jaso zituzten. Rose Une Mezu-k “Emakumezkoak Acheberen Munduan”en erakusten du Nigerian legeek emakumezkoa mugatu zutela eta ekonomia koloniala gizonezkoengana zuzendu zela, emakumearen tokia bazterrera utziz. Behin muga horiei eta emakumeek etxeko bizitza soila izan behar dutelako Europako patriarka-kontzepzio nagusiari gaina hartu ondoren, Beatrizek bere kideen begirunea irabazi eta elite iraultzailearekin bat egingo du, diktadura militarrek ezarritako zapalketaren aurka borroka eginez.

Achebek emakumeez duen ikusmoldea ere agerian geratzen da erabiltzen dituen izenen bitartez, hala nola, Nwanyibuife (“emakumea ere zerbait da”) eta Amaechina (“bidea ez ahal da inoiz itxiko”). Acheberen ikuspuntua da emakumeek gizonezkoek duten interes bera dutela nazioan eta honenbestez, alderdi interesdun modura eta askapenerako bidean parte hartzaile arduratsu modura ikusiak behar luketela izan. Achebek emakumezkoak nazioan barne hartzearen alde egiten du eta behin haiei dagokien tokia eman zaienean, orduan agian askapen eta berreskurapenerako bidea ez da inoiz itxiko.

Anthills of the Savannah-k erakusten du emakumeak aitzindari izango direla susperraldirako bidean, baina gazteria, langileak, laborariak konfiantzazko bidelagun dituztela. Militarrak maila baxuagoan egongo dira. Jende guzti honek hainbat giza talde ordezkatzeko ditu eta Achebek gizartea barneratzeko duen giza-ikuspegiaren erakusle dira. Klase sozial guztiek esku hartzen duten estatuko kontuetan, eta emakumeak askatasunaren bidean buru dira. Beatrizek hautsi egiten du independentzia osteko maskulinitatea, emakumeen jarreraren eraginak kutsatu ez duena. Kontakizun femeninoa Beatrizek ordezkatzeko du eta kontra-narrazio modura egiten du, Sam Presidenteari aurka eginez, erabilia eta mendean hartua izateari uko eginez. Gainera,

gobernuaren aurka eutsi diezaiokeen indarretako bat bailitzan ageri da. Emakumezkoen printzipioa nolabait nazio ultra-maskulino honen porrotak eragindako kaltea konpontzera dator. Ordena emakumeek berrezarri dute eta honenbestez, emetasuna garrantzitsua da nazioaren eraikuntzan. Gainera, Achebek iradokitzen du nazio maskulinoa ez dela ideala.

Morokvasic-ek (Day and Thompson, 2004) aitortzen du maiz sarritan emakumeek nazioa pertsonifikatzen dutela eta haiek direla horren ohore eta maitasunaren bozeramaile. Diskurtso nazionalistan emakumea nazioaren ama da, edo baita, sexu-objektua. Taldearen babesle eta eragile da, edo baita, taldearen beraren jabetza. Komunikabideek irudi sinboliko hauek arerioari aurre egin ahal izateko nazioa prestatzeko lanean erabili dituzte. Bada, nazioak genero arrastoa du barne-barnean eta maskulinitatea izan zen nazioaren oinarria. Berebiziko enfasia ematen zaio nazioaren sorreran eta kontzientzia nazionalen emakumearen egiteko sortzaileari. Bestalde, ekarpen biologikoa da; izan ere, emakumeak dira hurrengo belaunaldia sortuko duen nazioaren ama. Naziotasuna eraikitzeak gizentasunaren gaineko ezagutza berariazkoa ez ezik, emetasunaren gainekoa ere barne hartu ohi du. Kasu honetan generoa nazioaren adieran guztiz barneratua dago, zer den nazionala izatea, nazio bateko kideek nola jokatu beharko luketen. Acheberen iritziek Beatrizen bitartez desadostasun eta auzia sortzen dute honek Ikem-en begiak irekitzen dituen eta hari bere politika eta ezagutzaz hitz egiten dionean... “bere pentsamolde politikoan ez duela emakumeentzat egiteko garbirik eta ez dirudiela hori ulertzeko gai denik” (Achebe, 1987:91). Eta halaxe azpimarratzen da emakumeen izaera hau Ngugi-n (1997), Wanja-n *Petals of Blood*-en eta Wariinga-n *Devil of the Cross*-en (1982), hirurak ere rol aktiboak jokatzen ari baitira nor bere nazioaren historian, neskame-egitekoak, makurrak edo itxura hutsezkoak onartzera bultzatu edo xaxatuak izateari uko eginez.

Heziketa, egonarri eta bizirauteko nahiaz ondo jantziak, emakumeek ez diote mugarik jartzen euren gaitasunari eta Achebek gizarte afrikarretan emakumeen boz indartsuen premiazko beharraz ohartarazten du, eta bihotzez sinesten du: “ mundua Gizonaren begien aurrean puskatan txikitzen den bitartean, Emakumeak bere gorentasunean txukundu eta garbituko ditu zatikiak” (Achebe: 89).

1.3 Globalizazioa – Nazio/Naziotasunarentzat mehatxua: Ngugi-ren *Petals of Blood* eta Achebe-ren *A Man of the People* liburuen gaineko azterketa.

Bi eleberrigileek, Achebe eta Ngugi-k, nazioaz egiten dute galde eta onartzen dute horren gaineko uste osoak orain susmopean jarri behar direla. Lekuko nagusien sentikortasun globalak isilpean geratzen dira eta nazioa geografikoki eta kulturalki espazio integratu modura irudikatze nobelagileak duen beharrea barneratua. Egile biek globalizazioari aurre egiten diote nazioaren osotasunarentzat mehatxu direlako; izan ere, nazionalismoak nazioa bere kezka guztien erdi-

erdian kokatzen baitu eta nazio-burujabetza, nazio-batasuna eta nazio-nortasuna indartzea baitu helburu (Smith, 2001). Emenyonu-k (2006) defendatzen du nazioa oraindik kontzientzian metatutako oroitzapen modura existitzen dela, jendeak espazio berrian eman dezakeen erantzuna zehatz dezakeena.

Globalizazioak muga politikoak gero eta garrantzia txikiagoko bihurtzen ditu, izan ere, hesi mentalak ez ezik, fisikoak ere gainditzen baititu. Harvey-k (1989) duen denbora-espazioaren trinkotzearen adiera eraginkor bihurtu da globalizazioa ulertu ahal izateko. Harvey-rentzat mundua gero eta txikiagoa da teknologia berrikuntzen ondorioz, jendeak eta lehengaiak sekula baino azkarrago bidaiatzeko aukera ematen baitute, distantzia -komunikaziorako eragozpen den aldetik-murriztagoa baita. Aurrerapen teknologiko hauek elkarlotura gero eta handiagoa errazten dute eta hori globalizazioaren gaineko eztabaiden osagarri nagusia da. Zenbaitentzat, nazio-estatuaren aroa jada igarora da. Held-ek (Day and Thompson, 1994) dio gobernu nazionaletan aktore ospetsuek jarraitzen badute ere, jada ez direla gobernu edo aginte molde nagusi. Esate baterako, eremu transnazional zabaleko aktoreek postu garrantzitsuak betetzen dituzte politika globaletan, eta horietan barne hartzen dira erakunde multinazionalak, giza mugimendu globalak eta erakunde transnazionalak, Merkataritzako Mundu Erakundea eta Nazio Batuak modukoak. Nolanahi dela ere, Holton-ek (1998) defendatzen du naziotasunaren erakargarritasuna eta nazio-estatuaren ideia desagertzetik urruti daudela, nazio nortasunaren eta nazioa oinarri duten sentimenduak sendoak eta iraunkorrak baitira. Eta ildo horretan erakusten du nola maiz elkarren aurkakotzat jo izan diren globalizazio eta nazionalismoa, ez direla ezinbestean elkarren aurkako. Honela, bada, diasporako biztanleria kideek komunitate global bateko partaidetzat har dezakete euren burua euren jaioterri nazionalarekiko loturak gordez eta aldi berean adopzioko komunitateko hiritartasunari eutsiz. Are gehiago, Vhutuza and Ngoshi-k (2008) argudiatzen dute nazionalismoak gizateriak diraeino eta gizarteetan justizia eza auzitan jartzeko elkarrekin sortzen dituen bitartean iraungo duela. Iritzi bereko da Smith (1998), subirotasuna galtzeak ez duela ezinbestean nazionalismoa ihartzea zertan berekin ekarri defendatzen baitu. Nahiz globalizazioak hau guztia mehatxupearan jartzen duen, jendeak bere burua nazio mailan identifikatzen du, esate baterako Zimbawen Askatasunaren Eguna bezalako nazioaren egunen ospakizunen bitartez. Badira, gainera, arrazoi politiko sendoak nazio estatuak aktore giltzarri izaten jarraitzeko. Izan ere, ekonomiaren hazkuntzan eta atzerriko kapitala erakartzen beharrezko baldintza ekonomiko, politiko eta sozialak ezartzeko egitekoa dute. Honenbestez, naziotasunaren erakargarritasuna gutxitzetik urrun dago, harik eta nazio nortasunaren sendotasun eta iraunkortasunak eta nazioa oinarri duten sentimenduek dirauten duten.

Ilmorog zaharra *Petals of Blood*-en “aurrerapenak” suntsituko du. Ngugi-k lau pertsonaiak, Munira, Abdullah, Wanja eta Karega urrutiko Ilmorog-en kokatzen ditu, zeinetan zaharregiak, gazteak eta ahulak soilik bizi

baitira. Ilmorog-eko biztanle zahar gutxi batzuk, Nyakinyua Wanja-ren amonak esate baterako, herriaren antzinako loriaren oroitzapen txiki bat eskaintzen dute. Antzinako Ilmorog deitoratzen du eta aldiz, Mzingo, Chui eta Kimeria-k herriaz mintzo direla zera diote:

Ilborog Krapf eta Rebman-en garaia gogorarazten duen hemeretzigarren mendeko herrixka txiki bat izatetik herri industrial moderno bihurtu dela, Gagarin eta Armstrong ostean jaiotako belaunaldiek ere harro bisitatuko dutena... (Ngugi: 5)

Lehorte latz batek herritarren biziraupena larriki mehatxatzen duenean, Karegak euren Legebiltzarreko Kideari laguntza eske Nairobira ordezkari batzua bidaiatzea iradokitzen du. Ngugik Nairobin ordezkari egindako harrera kolonialismo osteko Kenyan hainbat goi mailako erakunderen hipokresia salatzen du. Ilmorog herriko ordezkariak hiriburu nazionalera egindako biran *Petals of Blood*-ek aurrerapenak herri zaharrari eragindako txikizioa kontatzen du. Herrian berehala hartuko dute leku hiritik bidegabe gehitzen ari diren haiek, elizak, polizia-etxeak, Afrikako ekonomia bankuak eta azkenean Trans Afrikako errepideak. Ilmorog berria herri hobea da, hiriko bizio guztiez osatua, esplotatzaile berekoi arbuigarrienen gidaripean dagoena, hala nola, Kimeria, Mzingo eta Chui. *Petals of Blood* Kenyan kolonialismoaren indarrak suntsitu ondoren idatzi da.

Chui bat-batean egingo dio traizio bere jendeari; ez du “eskolan inongo zentzugabekeriarik ikasi nahi Afrikako historiaz, Afrikako literaturaz, eta bere argudioa da historiak eta literaturak ez dutela norberaren larruarekin zerikusirik”. Baina edozertarako gune bat behar da izan, ikasteko abiaburu izango dena; esperientziak ezberdinak dira eta honenbestez, ez dago berdintasunik, ez behintzat kulturari dagokionez. Ngugi-k, bada, unibertsalismoari eraso egiten dio eta Afrikako elementu bereizgarriak ezberdintzea nahi du eta ez globalizazioak edo unibertsaltasunak horiek lausotzea. Ngugik defendatzen du eskarmentu beltz bat badagoela eta beltzek izan behar dutela euren dagozkien kontuen gaineko kontrola. Politika, negozioak eta hezkuntza dira Ilmorog itoazaziko duten eragile nagusiak, hasiera bateko ezaugarri gehienak saihesten dituzten konplexutasun ideologikoetan sartuak baitaude.

Wanjak bere buruari Mendebaldeko baloreez erakarria izaten uzten dionean, emagalduta bihurtzen da soil-soilik edertasuna, duintasuna eta osasun oneko itxura izan dezan, azkenean laboraria izatera itzultzen da. Nyakinyua, berriz, jendearen oroimen-bankua da, bere jendearen historiaren gordailua eta bere oroimena kolonialismoaren aurkako lehenengo erresistentzia garaira itzuli da. Bera da lehenaldiko hizlariarekiko lotunea, belaunaldi gazteei informazioa helaraziko diena. Zaharrek gazteei informazioa ematen diete historiaren oroimen-banku diren aldetik eta honenbestez, globalizazioaren aurrean ere, gai dira globalizazioari aurre egin eta beraz aldarazteko ere, euren lehenari lotuak bizi baitira. Ilmorog-eko jendeari Theng'eta nola prestatu ere irakatsiko dio, kulturari inspirazio iturri den edaria; horren bitartez

jendeak nolabait iraganari lotuta jarraituko du eta guztien artean esperientzia kolektiboa izango dute. Historia jendearen oroimen-banku bihurtzen da eta jendeak ikasgaiak ateratzen ditu hortik; horiek guztiak lotune eta aingura dira etorkizunean aurrera egin ahal izateko. Honela, bada, *Petals of Blood*-en ahots ezberdinen bitartez, euren esperientziak kontatzen bat datozen ahots komunak ditugu, Wanja, Munira eta Karegarena, esaterako.

Burgesiak jendearen ekimenak akabatzen etorri diren indar erreakzionarioak ordezkatzeko; esate batera, Nderi ministroak Theng'eta infusio komertzial bihurtzen du eta berak bakarrik eta ez beste inork ekoizteko lizentzia eskuratuko du. Errepide transnazionalak ere Ilmorog zeharkatzen du eta horrek esplotaziorako bide ematen du. Fanon-ek (1963) maila ikasiaren prestakuntza eza aztertzen du, haien eta jende masaren arteko lotura praktikorik eza. Adibidez, Nderi ministroa nekez erlazionatzen da hautesleekin ministro modura. Erdi mailako klase nazionala estualdian dagoela esaten da, ama lurraren burgesia ordezkatzeko saiatzeko ari baita. Ekoizpena eta euren barrutiaren garapena helburutzat hartu beharrez, aberastasuna metatzeko kapitalean jartzen dute gogoia eta begia. Nanga Burua eta Nderi-k ez dute inongo harremanik euren jendearekin, baina ospetsuak dira duten aberastasun, etxe handi-zabal, luxuzko auto eta bizimodu garestiak direla eta. Haien psikologia enpresa gizonarena bera da. Nanga ministroak esate baterako, herritik igarotzen den bidea breaz estaltzea nahi du, hamar autobus erosi dituelako. Honenbestez, burgesia kapitalismoaren lanabes bihurtzen da eta porrot egiten du nazioan erabilgarri izateari dagokionez.

Globalizazioak esplotatu, iraindu eta umiliatu egiten du Afrika, esklabutzak eta kolonialismoak egin zuten heinean; eta hori hala islatzen du Ngugik *Petals of Blood*-en, non behinola Ilmorog eta Runaini lotzen zituen trenbide izan zen bideak, egurra, egur-ikatzak eta koltza azala Ilmorog-eko basoetatik ekartzen zutenak, baso osoa irentsi duen, eta behin euren asmoak beteak dituztela, bi errailak kendu eta lurra errepide bihurtu zuten. Atzerriko konpainiek baliabideak ahistzen dituzte eta baliagarri ez direnean bazterrean uzten, Afrika umiliatu eta irainduz.

Konpainia transnazionalak ekonomia globala kontrolatu nahi duten erakunde boteretsu bihurtu dira, nazio estatuak ikerketa erakartzeko inguru lehiakorra eskaintzera behartuak sentitzen diren bitartean. *A Man of the People*-en, gobernuak tokiko industria sustatzearen alde egin zuen. Adibidez, Atzerriko Merkataritza Ministerioak ehungintzako hainbat artikuluko ehuneko hogeiko igoera izango zutela inportazioko zergetan jakinarazi zuen; ordea, Britainiar Amalgamatutako enpresak neurriak hartu zituen ehungintzako hiru kargamentu ekartzeko (Achebe, 1966: 99). Honela, bada, globalizazioak arma nagusi bat erabili du Hirugarren Mundua mundu globalera txertatzeko politika neoliberalen bitartez.

McLuhan-ek (1960) dio munduko merkataritza hedatzen ari dela

tokiko eta nazioko merkataritza baztertzeko eta aldi berean jendearen kontzientzia ere globalizatu egin dela. *A Man of the People*-en eliteak Europako artile gaiez egindako soineko garestiak janzten ditu, “Ingalaterran egindako % 100 artilea” idatzia duten etiketak dituztenak (Achebe: 1966: 64). Gazteek “italiar erako oinetakoak eta praka estuak” janzten dituzte eta neskek “ezpainetako kolorea eta ilea burdin beraz lisatua” daramate (Achebe: 94). Berebat, jaki globalen kontsumoa dago, koka-kola eta hanburgesak, esaterako. Menderapen kolonialaren esperientziak erakusten du esplotazioa betikotzeko ahaleginak berak ere populazioaren zati bat kulturalki alienatzea eragin eta garatzen duela, dela indigenak bereganatuz, dela indigenen elitearen eta masa popularraren artean giza geruza bat sortuz. Era honetara, gizartean gertatzen diren zatiketen ondorioz, populazioaren atal handi batek kolonizatzailearen moralitatea nabarmen bereganatzen du eta kulturalki bertako jendea baino jasoago irizten dio bere buruari, tokikoen kultur balioa gutxietsiz. Eta hau sendotu egiten da alienatutako taldearen giza hobariak areagotu egiten direlako. Nderi ministroak *A Man of the People* liburuan pribilegio horiek gozatzen ditu. Ministroen egoitzak izugarri handiak dira, zazpi logela eta zazpi bainugelakoak. Bere seme-alabak atzerriko eskolara joaten dira eta nekez mintzo daitezke afrikar hizkuntzan. Nderi-k Kenyako elite politiko, ekonomiko eta sozialaren ustelkeria eta diru-gosea irudikatzen du; honek gobernu britainiarretik askatzeko borrokaren ondoren ez dio lurraren aberastasuna bertako jendeari itzuli; ordea, giza bidegabekeria eta desberdintasun ekonomikoa sustatzen ditu, eraso kolonialistaren ezaugarri direnak.

Globalizazioari promesa ustelak egitea lepora dakiok. Ruigrok eta van Tulder-en hitzetan (1995) gobernu askok eta Mundu Bankua eta IMF bezalako finantza erakunde globalek, konpainia transnasionalekin batera, globalizazioak azken batean mundu osoko jendearen bizitza hobetuko duela aldarrikatzen dute. Globalizazioa dela garapen bidean den herrialde bati gerta dakiokkeen gauzarik ederrena eta marka eta merkatuak globalizazioaren atal modura toki guztietara zabaltzeak opartasuna ekarriko duela defendatzen dute. Mundu zabaleko jendearentzat etorkizun hobea eta haien arteko armonia agintzen du eta horrek guztiak epe luzera onura ekarriko du ekonomia eraginkor handiagoa eta mundu hobea izateko. Suposamendu horiek guztiek talka egiten dute *Petals of Blood*-en ikusten den ebidentziarekin, non garapenaren itxurapean laborariak euren lurretan hesiak jartzeko maileguak eskatzera eta kanpotik ekarritako ongarria erostera bultzatu zituzten. Ordea, gehienek ezin ordaindu izan zituzten maileguak eta ondorioz, euren lursailak kendu zituzten, gerora saltzeko eta era honetara, laborariak lurrik gabe gelditu ziren; hau guztia, globalizazioaren izenean, ez irabazirik, ez hobekuntzarik ez lortzeko.

Globalizazioaren ondorioak batez ere elitean indartu egiten dira Odilik zera esaten duenean:

euritatie sartu, gorputza lehortu eta arropa lehorrak jantzi dituen gizona, denbora osoan barruan egon den beste inor baino uzkurragoa da berriz euritara ateratzeko. Gure nazio berriaren arazoa nik ikusten nuen moduan da... gutako inor ez dela barruan kanpora ateratzeko adina denbora egon. Guztiok egon gara euritan elkarrekin atzo arte (Nguji: 37)

Eta jarraitzen du kontaktzen nola bere taldeko pertsona batzuk dotore eta zorte oneko bihurtu ziren eta nola egin zuten gora aurreko mandatariek utzitako aterpera aginteaz jabetzeko. Arestiko metafora indar handikoa da, izan ere, kontua baita Nanga bezala ezertxo ere ez izatetik guztia izatera igarotzen den pertsonari gehiago kostako zaiola berriz ere ezertxo ere ez izatera itzultzea, denbora osoan guztia izan duen hari baino; horregatik boterea eskuratzeko erasokorragoa eta botereari uko egiteko defendatzaileagoa da . Odilik azpimarratzen du nazio berria ez dela inoiz aterian egon, guztiak egon direla euritan, baina etsipenez behar zutela aterpe txikiren bat izatea. Aterpe hau globalizazioaren adierazpena da, gutxi batzuk gehiengoaren lepotik etekina ateratzera bultzatzen dituen.

2. Ondorioa

Artikulu honek ematen duen ikuspuntua da nazioa hitza erabateko ahuleziak jota dagoela, hitzaren adieratik beretik datorkiona. *Mayomben* azpimarratzen da pentsamolde komunek jendea elkar dezaketela eta nazionalismoak paper nagusia jokatu duela naziotasun kontzeptua indartzeko egitekoan. Ikerlanak erakusten du naziotasuna mehatxupean eta ahulduta dagoela mundua herri handi bat bilakatzen ari den bitartean, non muga politikoez garrantzi txikia duten. Subirotasuna mehatxatua dago gobernu nazionalak indarra galtzen ari direlako, izan ere, ez baitira aginte molde nagusia. Lan honetan, gainera, esaten da nazioaren eta naziotasunaren diskurtsoak, jende guztia nazio batean norabide berean eta intentsitate maila berarekin kateatu asmo duenak, ez duela berdintasun hori osotasunean islatzen ezen aldaketak eta ezberdintasunak generoa baitute ardatz eta nazioak genero bereizkeriak markatzen baititu.

Bibliografia

- ACHEBE, C. (1966) *A Man of the People*. Harare, Baobab books.
- ACHEBE, C. (1987) *Anthills of the Savannah*. Johannesburg, Heinemann Educational Publishers.
- ANDERSON, B. (1991) *Imagined Communities: Reflections on the Original Spread of Nationalism*. London - New York, Verso.
- ASHCROFT, B., GRIFFITHS, G., TIFFIN H. (ed) (1995) *The Post Colonial Studies Reader*. London, Routledge.
- DAVIDSON, B. (1992) *The Blackman's Burden. Africa and the Curse of the Nation State*, London, James Currey.
- DAY, G. and THOMPSON, A. (2004) *Theorizing Nationalism*. New York, Pulgrave Macmillan.
- EMENYONU, E. (ed.) (2006) *New Directions in African Literature*. Oxford, James Currey Ltd.
- FANON, F. (1963) *The Wretched of the Earth*. London, Penguin Books.
- GELLNER, E. (1993) *Nations and Nationalism*, Ithaca, Cornell University Press.
- HOLTON R. (1998) "Globalization and the Nation State" in *International Journal of Comparative Sociology*, 33 (1-2), 81-100.
- MOLANDE, B. (2004) "Politics of Rewriting: What Did Achebe Really Do?" in *Journal of Humanities* No.18, 38-54.
- MC LUHAN, M. (1994) *Understanding the Media: The Extensions of Man*, London, Routledge.
- NGUGI Wa Thiong'o (1997) *Petals of Blood*. Johannesburg, Heinemann Publishers.
- PEPETELA (1983) *Mayombe*, Harare, Zimbabwe Publishing House.
- SMITH, A.D. (1998) *Nationalism and Modernism*. London, Routledge.
- THIERME J. (2003) *Postcolonial Studies*. New York, Oxford University Press.
- VAN DE WAALS, W.S (1993) *Portugal's War in Angola 1961-1974*. Rivona, Ashanti Publishing
- VHUTUZA E and Ngoshi, H (2008) "Nationalism or Supranationalism in the 21st Century?" in *African Integration Review* Vol. 2, No.1 January 2008, African Union Commission.